

Handreiking voor het herinrichten van diepe plassen

Datum 1 december 2010

Status Definitief

Rijksoverheid

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

Colofon

Deze handreiking is opgesteld door een werkgroep van het Implementatieteam Besluit Bodemkwaliteit. Hierin zijn vertegenwoordigd:

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Rijkswaterstaat
Provincies
Waterschappen
Gemeenten
Agentschap NL / Bodem+

De redactiecommissie van deze handreiking werd gevormd door:

Agentschap NL / Bodem+:	Tommy Bolleboom, Petra Bakker
Rijkswaterstaat:	Servaas Damen
Provincie Gelderland:	Sonja Seuren
Waterschap Groot Salland:	Arjan Verhoeff
Waterschap Aa en Maas:	Paul Bertens
Gemeente Ede:	Henk van Renselaar
SGUG (op onderdelen):	Peter Leenders
Secretaris:	Matthijs Buurman (Buurman-Water)

Voorwoord

Op verantwoorde wijze grond en bagger toepassen bij het herinrichten van diepe plassen is mogelijk. Hiervoor is een integrale benadering noodzakelijk door alle betrokken partijen, waarbij niet alleen gekeken wordt naar de bodem en het water, maar ook naar andere aspecten van de diepe plassen, zoals functies voor natuur, landbouw en recreatie.

Bovenstaande conclusie trekken we uit de inhoud van deze handreiking.

Nederland heeft een goede kwaliteit van bodem en water nodig, nu en in de toekomst. Tegelijkertijd willen we de nuttige toepassing van grond en bagger stimuleren om zuinig om te gaan met grondstoffen. Bovendien worden de negatieve effecten van transport van grond en bagger over grotere afstanden voorkomen. De wensen om te beschermen en te benutten geven soms spanning. Dat bleek in 2009 bij het toepassen van grond en baggerspecie in enkele diepe plassen. De maatschappelijke discussie maakte duidelijk dat de bestaande regelgeving nog onvoldoende draagvlak en transparantie bood om deze beide doelstellingen op een goede manier te realiseren. Verduidelijking van de regelgeving was wenselijk. Daarnaast is gebleken dat op regionaal niveau de combinatie van wetgeving en planvorming met betrekking tot het gebiedsbeheer (ruimtelijke ordening, natuur, water en bodem) en het betrekken van de burger hierbij, in een aantal gevallen onvoldoende heeft plaatsgevonden.

In goede samenwerking met overheden, bedrijfsleven en publiek is aan deze handreiking gewerkt om meer duidelijkheid te geven, de bestaande regelgeving aan te vullen en de betrokkenheid van alle partijen te vergroten.

De handreiking is een nadere uitwerking van de in 2009 uitgebrachte adviezen van de deskundigencommissie onder leiding van de heer Lambert Verheijen en de in 2010 uitgebrachte adviezen van de Technische Commissie Bodembescherming.

De handreiking is gericht op de praktijk. Gebruik er van betekent dat nieuwe projecten voor het herinrichten van diepe plassen nog zorgvuldiger voorbereid en uitgevoerd kunnen worden. Voor lopende initiatieven zijn in de handreiking aandachtspunten opgenomen.

De samenwerking met alle betrokkenen bij het tot stand brengen van deze handreiking was niet altijd even makkelijk. Dat gaf meteen de complexiteit aan van de belangen die speelden. Voor alle betrokkenen was het echter helder dat het noodzakelijk was om met elkaar tot een werkbare handreiking te komen. Dat betekent dat niet aan alle wensen van individuele partijen tegemoet kon worden gekomen. Maar wel dat met respect voor elkaars standpunt zorgvuldig omgegaan is met de aanwezige zorgen en belangen. Wij vinden dat dit met de handreiking die voor u ligt goed is gelukt.

De handreiking is een product van de betrokken overheden. Het bedrijfsleven heeft bijgedragen aan de inhoud van de handreiking en onderschrijft het doel ervan, maar wil zich niet als mede opsteller aan de gehele inhoud committeren. De reden hiervoor is dat de sector vindt dat de verwachte effecten van het milieuhygiënische toetsingskader (paragraaf 4.4) niet in balans zijn met andere milieudoelstellingen.

Implementatieteam Besluit Bodemkwaliteit

Inhoudsopgave

Colofon	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
1 Waarom herinrichten van diepe plassen?	5
1.1 Diepe plassen in Nederland	5
1.2 Besluit bodemkwaliteit	5
1.3 Aanleiding voor deze handreiking	6
1.4 Kader handreiking	6
1.5 Status handreiking	6
2 Het proces en de betrokkenen	8
2.1 Wie kunnen erbij betrokken zijn?	8
2.2 Proces op hoofdlijnen	8
2.3 Stappenplan gericht op afstemming en inspraak	10
3 Sturing nuttige en functionele herinrichtingen	12
3.1 Gewenste ontwikkelingen	12
3.2 Gewenste ontwikkelingen vastleggen	13
3.3 Nuttige en functionele toepassing	16
4 Voorbereiding initiatief	18
4.1 Ruimtelijke inpassing en afstemming	18
4.2 Inrichtingsplan	18
4.3 Toets waterbeheerder	20
4.4 Milieuhygiënisch toetsingskader	21
4.5 Aanvullende algemene eisen	29
5 Uitvoering herinrichting	30
5.1 Uitvoeringsaspecten	30
5.2 Monitoring en toetsing tijdens herinrichting	30
5.3 Evaluatie einddoel	32
5.4 Controle en handhaving	33
5.5 Bevoegdheden en aansprakelijkheden	34
6 Beheer van de locatie	37

Bijlagen:

1. Definities en toelichting gebruikte begrippen
2. Toelichting toetsingskaders
3. Achtergrondwaarden, MTT en MTR behorend bij locatiespecifieke afweging
4. Eisen uitvoeringspraktijk voor bodemvreemd materiaal
5. Voorbeelden van monitoring en beheersmaatregelen
6. Minimumeisen toezichtplan
7. Lopende initiatieven
8. Juridische aspecten herinrichting diepe plassen

1 Waarom herinrichten van diepe plassen?

1.1 Diepe plassen in Nederland

In Nederland zijn minstens 500 diepe plassen, meestal ontstaan door winning van zand, klei of grind of als gevolg van dijkdoorbraken, zoals wielen en kolken. Deze plassen zijn, met uitzondering van de wielen en kolken, door winning van primaire grondstoffen over het algemeen diep (soms tot wel 40 meter) en hebben vaak steile taluds. Het merendeel van deze plassen hebben veelal een algemeen omschreven ruimtelijke bestemming, bijvoorbeeld de bestemming 'water'. Tegenwoordig worden bij winningen van primaire grondstoffen de locaties gericht ontgraven, waarmee de bestemming (bijvoorbeeld: recreatie of natuur) direct vorm krijgt.

Voor een aantal van deze plassen is gepland om deze, veelal als deel van regionale of lokale gebiedsontwikkeling, alsnog af te werken en opnieuw in te richten om zo de natuurwaarde, de recreatieve waarde en/of de veiligheid voor gebruikers van de plas en de omgeving te verbeteren. Door de vaak steile oevers van de plassen flauwer en ondieper te maken wordt een geleidelijke overgang gecreëerd naar de diepere delen waardoor de diversiteit en beleving van flora en fauna in de plas kan toenemen.

In Nederland zijn diverse projecten op het gebied van herinrichting van water en natuur gepland. Voor het herinrichten van plassen kan herbruikbare grond en baggerspecie worden gebruikt. Bij het onderhoud van het Nederlandse watersysteem (zoals de projecten voor Ruimte voor de Rivier en het realiseren van extra waterberging) komt grond en baggerspecie beschikbaar. Het Besluit bodemkwaliteit biedt de mogelijkheid om de gewenste ontwikkeling van deze plassen op efficiënte wijze met (schone en herbruikbare) baggerspecie en grond uit te voeren. Hiermee worden twee knelpunten in Nederland opgelost: voor de herinrichting van plassen hoeven geen primaire grondstoffen gebruikt te worden en goed herbruikbare grond en baggerspecie kan een nuttige bestemming krijgen.

1.2 Besluit bodemkwaliteit

Het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) is begin 2008 ingevoerd en beoogt een bewust en duurzaam gebruik van de bodem te bevorderen. Het stimuleert -daar waar mogelijk en binnen strikt milieuhygiënische randvoorwaarden- het hergebruik van bouwstoffen, grond en baggerspecie in plaats van het gebruik van primaire bouw- en grondstoffen. De milieuhygiënische randvoorwaarden zijn bepaald door middel van een beschouwing van de risico's voor de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater. Uitgangspunt is dat toepassingen op grond van het Bbk niet mogen leiden tot onaanvaardbare milieuhygiënische risico's en dat het moet gaan om een nuttige en functionele toepassing van grond en baggerspecie. Het Bbk geeft meer ruimte en verantwoordelijkheid aan het bevoegd gezag om, indien gewenst, eigen bodembeleid te voeren door het vaststellen van 'gebiedsspecifiek beleid' (Nota bodembeheer).

Onderscheid storten en nuttig toepassen

Zowel in de Europese als nationale afvalstoffenregelgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen enerzijds het *storten* van grond en baggerspecie en anderzijds het *nuttig toepassen* van grond en baggerspecie. Op het storten van niet herbruikbare, verontreinigde baggerspecie in baggerspeciedepots zoals de Slufter op de Maasvlakte en de Kaliwaal nabij Druten, is de Wet milieubeheer (Wm) en de Waterwet (Wtw) van toepassing. Vanuit het bijbehorende vergunningentraject worden uitgebreide voorschriften gesteld aan isolerende maatregelen en

monitoring van bijvoorbeeld het grondwater.

Het Bbk regelt de nuttige toepassing van herbruikbare grond en baggerspecie, bijvoorbeeld voor de aanleg van geluidswallen of de herinrichting van diepe plassen. Het toepassingsbereik van het Bbk is daarbij uitdrukkelijk beperkt tot grond en baggerspecie die voldoet aan alle normen om voor hergebruik in aanmerking te komen. Ernstig verontreinigde grond en baggerspecie zijn uitgesloten van nuttige toepassing op grond van het Bbk.

1.3 Aanleiding voor deze handreiking

Begin 2009 heeft een aantal initiatieven tot herinrichting van plassen geleid tot onrust en vragen bij bewoners en decentrale overheden. Naar aanleiding hiervan heeft de toenmalige Minister van VROM, mede namens de toenmalige staatssecretaris van V&W, een commissie onder voorzitterschap van de heer Verheijen (tevens dijkgraaf van waterschap Aa en Maas), ingesteld met als taak om in overleg met betrokkenen zoveel mogelijk overeenstemming te bereiken over de wetenschappelijke onderbouwing van het beleid voor het herinrichten van diepe plassen. De Commissie Verheijen heeft geadviseerd om voor specifieke situaties aanvullende eisen te stellen en het proces voor het herinrichten van plassen te verduidelijken. Dit geldt zowel voor bewoners die willen weten op welke momenten zij inspraak hebben in het proces, voor bevoegde overheden die het proces rondom het herinrichten van diepe plassen zorgvuldig willen vormgeven, als voor eigenaren en initiatiefnemers die willen weten aan welke voorwaarden zij moeten voldoen. Het Bbk regelt de milieuhygiënische randvoorwaarden en kwaliteitseisen van de toe te passen grond en baggerspecie, terwijl ook andere belangen en aspecten een rol spelen, zoals de ruimtelijke inpassing. Daarnaast is er behoefte aan sturing in de locatiekeuze (waar wel en waar niet herinrichten) en de afstemming met het aanbod van grond en baggerspecie in de regio.

1.4 Kader handreiking

Deze handreiking geeft antwoord op de vraag: *Hoe gaan we in Nederland zorgvuldig om met het herinrichten van plassen en het gebruik van grond en baggerspecie daarvoor?*

De handreiking voorziet in alle toepassingen van grond en baggerspecie (schoon en herbruikbaar) in diepe plassen, waarbij minimaal 5000 m³ grond of baggerspecie van buiten de plas afkomstig is en waarbij voldaan wordt aan de milieuhygiënische eisen zoals gesteld in het Bbk en eventueel de uitzonderingsmogelijkheid van de Grondwaterrichtlijn. De handreiking helpt overheden en initiatiefnemers in stappen op weg. Voor onderbouwingen van geschetste toetsingskaders wordt verwezen naar documenten die geen onderdeel uitmaken van deze handreiking. De handreiking is een product van het implementatieteam Besluit bodemkwaliteit, waarin alle betrokken overheden zijn vertegenwoordigd. Tijdens het opstellen van de handreiking is de grondbranche geconsulteerd en zijn gesprekken gevoerd met omwonenden en andere belanghebbenden. Tijdens het gehele proces zijn vele meningen gehoord en mede op basis van beschikbare wetenschappelijke kennis afwegingen gemaakt. Gebruikte termen en begrippen zijn toegelicht in bijlage 1.

1.5 Status handreiking

Deze handreiking is een uitwerking van de ministeriële circulaire 'herinrichting diepe plassen'. Deze ziet toe op nieuwe initiatieven. Voor reeds lopende initiatieven wordt geadviseerd te handelen conform bijlage 7. De handreiking fungeert als leidraad voor het doorlopen van een zorgvuldig proces voor het herinrichten van diepe plassen en moet vanuit die invalshoek door alle betrokkenen worden gebruikt. Het proces is op hoofdlijnen weergegeven en waar nodig zijn aanvullende regels opgenomen. De handreiking geeft richting aan een zorgvuldige uitwerking van individuele initiatieven binnen de huidige regelgeving. Het geeft waardevolle informatie gebaseerd op de kennis op dit moment. De initiatiefnemer heeft bij initiatieven tot herinrichting de verantwoordelijkheid om zorgvuldig te handelen en het bevoegd gezag ziet daarop toe. Hoewel tot op heden negatieve

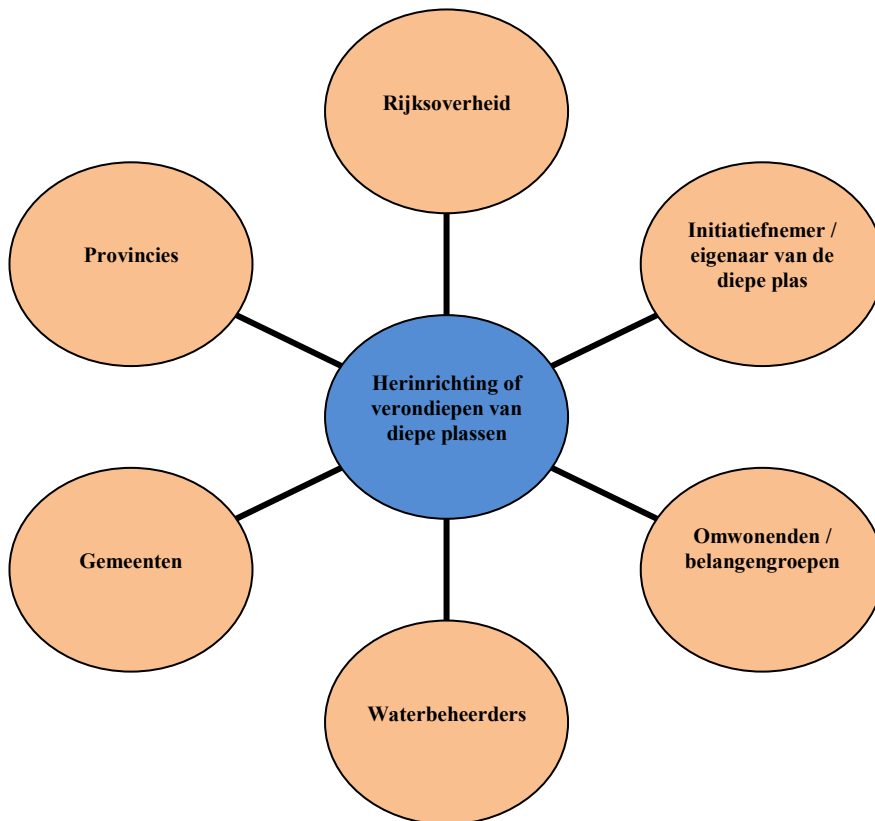
effecten van verondieping niet zijn aangetoond is voor een aantal aspecten aangegeven dat aanvullende kennis verzameld moet worden. Zodra hier bruikbare resultaten uit voortkomen voor het stellen van aanvullende regels wordt de handreiking aangepast.

2 Het proces en de betrokkenen

Om het toepassen binnen de huidige regelgeving goed vorm te geven is inzicht in het totale proces en de betrokken partijen rondom het toepassen van grond en baggerspecie in diepe plassen noodzakelijk.

2.1 Wie kunnen erbij betrokken zijn?

Om inzicht te krijgen in het proces is het van belang in beeld te brengen wie bij een mogelijke verondieping betrokken kunnen zijn, welke rol ze hebben en welk mogelijk belang deze partij hierbij heeft. In onderstaand schema zijn de mogelijk betrokken partijen aangegeven. Benadrukt wordt dat dit schema illustratief is en er dus ook nog andere partijen betrokken kunnen zijn bij een bepaalde locatie.

Met de start van een nieuw initiatief tot herinrichting is een analyse van betrokken partijen en hun belangen noodzakelijk. Op basis van deze analyse kan de communicatie rondom het initiatief goed vormgegeven worden.

2.2 Proces op hoofdlijnen

Binnen het proces van de herinrichting worden vier verschillende fasen onderscheiden:

- Sturing gewenste ontwikkelingen
- Voorbereiding
- Uitvoering
- Beheer locatie

Deze fasen worden hieronder globaal toegelicht. In de hoofdstukken 3 tot en met 6 zijn deze verder uitgewerkt. De vier geschetste fasen vormen samen het totale proces voor het herinrichten van diepe plassen.

Sturing gewenste ontwikkelingen (Hoofdstuk 3)

Het toepassen van grond en baggerspecie binnen het kader van het Bbk kan alleen als het functioneel is (bijv. een nuttige toepassing betreft), een toepassing als genoemd in artikel 35 van het Bbk betreft (bijv. verondiepen, dempen) en voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. De huidige wet- en regelgeving biedt de mogelijkheid om vast te leggen welke ontwikkelingen in en rond diepe plassen gewenst zijn. Dit kan een initiatiefnemer vervolgens gebruiken voor de onderbouwing dat zijn toepassing nuttig en functioneel is. Tevens kan de waterbeheerder in een Nota bodembeheer (besluit als bedoeld in artikel 45 Bbk) aangeven welke mogelijkheden en ruimte hij ziet voor het nuttig toepassen van grond of baggerspecie.

Regionale overheden kunnen in overleg met het lokale bestuur en belangenorganisaties de gewenste ontwikkelingen bespreken. Door deze vast te leggen in democratisch vast te stellen plannen is hierop inspraak mogelijk. Daarbij kunnen alle betrokken partijen hun belangen inbrengen. Omdat ook bovenlokale belangen een rol kunnen spelen, ligt de regie of sturing van dit proces bij de provincie. Deze werkwijze waarborgt een brede maatschappelijke afweging die resulteert in een democratisch genomen besluit.

Vorbereiding initiatief (Hoofdstuk 4)

Indien een bepaalde lokale ontwikkeling in een diepe plas gewenst is voorziet deze Handreiking in een handvat voor het opstellen van een inrichtingsplan. Dit maakt onderdeel uit van de melding die door de initiatiefnemer in het kader van de toepassing (Bbk) plaatsvindt en kan opgesteld worden door de eigenaar, maar ook door een aannemer, grondbank, een overheid of natuurbeheerorganisatie. In het inrichtingsplan wordt voldoende onderbouwd hoe het initiatief bijdraagt aan de gewenste ontwikkelingen voor de diepe plas en hoe voldaan kan worden aan de randvoorwaarden uit het Bbk, deze handreiking en de circulaire. Tevens maakt het inrichtingsplan duidelijk of aan aanvullende regels voldaan moet worden (locatiespecifieke beoordeling). Het inrichtingsplan is een krachtig instrument als middel om voorafgaand aan het indienen van de melding overleg te kunnen voeren met het bevoegd gezag Bbk en eventuele belanghebbenden over de beoogde werkzaamheden. Het is aan te bevelen om als initiatiefnemer het inrichtingsplan ruim (bijvoorbeeld vier weken) voor het indienen van de melding aan te leveren bij het bevoegd gezag, zodat er voldoende tijd beschikbaar is voor afstemming en beoordeling.

In alle gevallen waar de toepassing in een oppervlaktewaterlichaam plaatsvindt, is het bevoegd gezag de waterbeheerder (waterschap of Rijkswaterstaat). Indien het bevoegd gezag van oordeel is dat het initiatief niet nuttig of functioneel is of anderszins niet in overeenstemming met het Bbk of andere toepasselijke regelgeving, of deze de uitwerking van het inrichtingsplan onvoldoende vindt, kan deze aangeven dat de bij de melding Bbk te verstrekken gegevens niet aan de eisen voldoen en dat er derhalve onvoldoende basis is voor de melding op grond van het Bbk. Indien de uitvoering dan toch zou starten treedt het bevoegd gezag handhavend op.

Uitvoering (Hoofdstuk 5)

Het daadwerkelijk toepassen van grond en baggerspecie start met een Bbk-melding die wordt ingediend bij het bevoegd gezag. Deze melding is gebaseerd op de werkwijze zoals omschreven in het bijbehorende inrichtingsplan. Tijdens de uitvoering wordt door het bevoegd gezag toegezien op het naleven van het Bbk, het ingediende inrichtingsplan en de eventuele aanvullende beleidsregels en nota bodembeheer. De uitvoering van een herinrichting moet binnen tien jaar afgerond zijn. Goede communicatie naar omwonenden en betrokkenen omtrent de activiteiten tijdens de uitvoering is een taak voor de initiatiefnemer bij voorkeur in samenwerking met het bevoegd gezag.

Beheer (Hoofdstuk 6)

Na het beëindigen van de uitvoeringsfase wordt de locatie in beheer genomen. De eigenaar van de plas is verantwoordelijk voor het eindbeeld, een goed beheer en het in stand houden van de toepassing. Hiervoor zijn diverse mogelijkheden die per locatie afgewogen moeten worden. Deze fase dient in het beheerplan als onderdeel van het inrichtingsplan goed beschreven te worden.

Schematisch overzicht van het proces

In onderstaande tabel zijn de belangrijkste onderdelen van het proces geschetst. In de navolgende hoofdstukken van deze handreiking worden de vier onderdelen van het proces, sturing, initiatief, uitvoering en beheer, nader toegelicht.

	Sturing	Initiatief	Uitvoering	Beheer
Provincie	Regie op gewenste ontwikkelingen, aanvullende regelgeving d.m.v. provinciale verordeningen			
Waterbeheerder / bevoegd gezag Bbk	Water(beheer)plannen, Nota bodembeheer	Toets Bbk-melding en inrichtingsplan	Controle en handhaving	Controle instandhouding toepassing
Gemeente	Bestemmingsplan	Toets aan bestemmingsplan		
Initiatiefnemer / eigenaar	Inspraak op provinciale verordeningen, waterbeheerplannen en bestemmingsplannen of nota bodembeheer	Bbk-melding (incl. inrichtingsplan) Communicatie/afstemming omgeving	Registratie en monitoring Communicatie omgeving	Monitoring toepassing Beheer eindsituatie
Burger en belangen-organisaties	Inspraak op provinciale verordeningen, waterbeheerplannen, bestemmingsplannen of nota bodembeheer	Input leveren voor inrichting en werkwijze		

2.3 Stappenplan gericht op afstemming en inspraak

Voor omwonenden en betrokken organisaties is in het gehele proces een aantal momenten waarop zij inbreng kunnen leveren. Het vaststellen van de in deze stappen genoemde plannen is overigens geen verplichting maar een mogelijkheid om sturing te geven aan de gewenste of ongewenste ontwikkelingen.

Stap 1 Bepalen gewenste en ongewenste ontwikkelingen

Op regionaal niveau of voor de rijkswateren op nationaal niveau kan worden bepaald en vastgelegd welke (soorten) plassen wel of niet in aanmerking kunnen komen voor herinrichting. Vervolgens kan dit nog specifiek per plas worden vastgelegd in een gemeentelijk bestemmingsplan. Ook kan een groter gebied voor bijvoorbeeld natuurontwikkeling uitgebreid onderzocht worden middels een MER-procedure, de herinrichting van een diepe plas kan hier dan in meegenomen worden. Op deze plannen is inspraak mogelijk.

Stap 2 Milieuhygiënische randvoorwaarden

Gezien de verschillende kenmerken van de diepe plassen in Nederland, voorziet deze handreiking in een locatie specifieke afweging of grond en baggerspecie kan worden toegepast. Hierbij is onderscheid gemaakt in vrijliggende en niet-vrijliggende diepe plassen. Het gaat daarbij om het

vinden van een goede balans tussen de bescherming van de omgeving en de herinrichting van de plas. De waterbeheerder kan hiervoor een nota bodembeheer opstellen voor de waterbodems in haar beheergebied, zowel voor een specifieke locatie als voor een groter gebied. Deze nota dient ter inzage gelegd te worden en hierop is, evenals ten aanzien van andere besluiten in Nederland, inspraak en beroep mogelijk.

Stap 3 Afstemming uitvoeringsaspecten

Zodra een initiatiefnemer een plan heeft voor een bepaalde locatie dat past binnen de gewenste ontwikkelingen, dan is het aan de initiatiefnemer om dit plan uit te werken en af te stemmen met de lokale betrokkenen. Gelet op het benodigde draagvlak wordt aanbevolen om deze afstemming in samenwerking met bevoegd gezag en overige betrokken lokale overheden invulling te geven. Het bevoegd gezag kan hierbij in een vroeg stadium aangeven welke aanvullende randvoorwaarden of aandachtspunten gelden voor de betreffende locatie. Tijdens de uitvoering moet de initiatiefnemer aantonen dat binnen de gestelde wettelijke en beleidsmatige kaders gewerkt wordt en worden betrokken partijen op de hoogte gehouden.

Stap 4 Toezicht en handhaving

Het initiatief wordt uitgevoerd conform het inrichtingsplan waarop het bevoegd gezag toezicht houdt. Indien omwonenden duidelijke aanwijzingen hebben dat de initiatiefnemer zich niet houdt aan de afgesproken voorwaarden en het bevoegd gezag hier geen actie op onderneemt dan kunnen omwonenden een verzoek indienen bij het bevoegd gezag om handhavend op te treden. Indien het bevoegd gezag hier niet op in gaat, kan de Inspectie voor Verkeer en Waterstaat worden benaderd (via www.ivw.nl/bodemsignaal/). Deze houdt toezicht op het bevoegd gezag.

3 Sturing nuttige en functionele herinrichtingen

In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe de betrokken (regionale) overheden (dit kunnen alle overheden zijn) kunnen ‘sturen’ op de ontwikkelingen binnen hun beheergebied en hoe de herinrichting van plassen daarin vormgegeven kan worden. Hiermee wordt duidelijk waar en wanneer besloten kan worden of herinrichting van een plas inderdaad gewenst is en hoe dit (juridisch) kan worden verankerd. Dit alles binnen de reeds bestaande wet- en regelgeving.

Hiermee wordt invulling gegeven aan de volgende vragen:

- Welke relevante ontwikkelingen zijn gewenst en gepland in het gebied?
- Welke diepe plassen zijn er in het gebied en welke kenmerken hebben deze?
- Hoe worden de gewenste en ongewenste ontwikkelingen vastgelegd?

Bij het opstellen van een visie voor een bepaald gebied gaan overheden na welk belang zij hebben bij de eventuele herinrichting. Gekoppeld aan deze belangen zijn bepaalde instrumenten beschikbaar om sturing te geven binnen een regio. Overheden moeten zich daarbij goed realiseren dat zij een sturende rol hebben in de ontwikkeling van diepe plassen en hergebruik van grond en baggerspecie moeten stimuleren waar dat mogelijk is.

Initiatieven kunnen ieder moment ingediend worden, waarbij de decentrale overheden op korte termijn moeten aangeven of dit initiatief past binnen de gewenste ontwikkelingen en of aanvullende maatregelen noodzakelijk worden geacht. Het is daarom zeer gewenst dat de verantwoordelijke decentrale overheden pro-actief nagaan of beantwoording van deze vragen en aanvullend borging van belangen voor hun regio noodzakelijk is.

3.1 Gewenste ontwikkelingen

Per regio kunnen de wensen voor diepe plassen in beeld gebracht worden. Hierbij kunnen natuur- en landschapsorganisaties bijvoorbeeld hun visie geven op de diepe plassen die zij beheren en de wensen die zij hebben voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Hetzelfde geldt voor herinrichting vanwege andere redenen: de betrokken en verantwoordelijke organisatie of overheid geeft aan waar de ontwikkelwensen liggen. De waterbeheerder geeft bijvoorbeeld aan waar, vanuit het oogpunt van het watersysteem, herinrichting gewenst of juist niet gewenst is. Uit deze inventarisatie van wensen volgt een visie waarin randvoorwaarden voor herinrichting van diepe plassen zijn opgenomen.

Het is wenselijk dat alle betrokken overheden en belanghebbenden in de regio mee kunnen denken bij het opstellen van deze randvoorwaarden, ieder vanuit zijn of haar belang. Tijdens het opstellen van deze handreiking is hierover met omwonenden gesproken. Zij noemen als belangrijke aandachtspunten:

- Stroomgebiedbenadering
- Relatie van de plas met de omgeving
- Afspraken over, en het huidige gebruik van de diepe plas
- De verbetering die herinrichten oplevert
- De kwaliteit van de plas
- Draagvlak omwonenden
- Aansluiten bij reeds lopende activiteiten (bijvoorbeeld huidige zandwinningen)
- Omvang van de plas (liever één grote dan vele kleinere herinrichtingen)
- Beperken van hinder en overlast (afstand van woningen)
- Behoud van specifieke natuur, bijvoorbeeld bepaalde vissoorten

Met de genoemde aandachtspunten en de kennis en ervaring uit reeds uitgevoerde studies zijn vier thema's te benoemen waarbinnen verschillende randvoorwaarden uitgewerkt kunnen worden:

- Omgeving
- Waterkwaliteit
- Maatschappelijke aspecten
- Realisatie

Bij het komen tot een visie kan ook aandacht worden besteed aan de kans dat teveel initiatieven tegelijk gestart worden in een gebied, waardoor het risico ontstaat dat deze vanwege een tekort aan grond en baggerspecie niet binnen een redelijke termijn het gewenste eindresultaat opleveren. Ook kunnen de randvoorwaarden een weging krijgen, zodat bijvoorbeeld kan worden bepaald dat het huidige gebruik van de plas een ander gewicht wordt gegeven dan het realiseren van nieuwe natuur.

Iedere regionale overheid kan zelf overwegen een dergelijke studie uit te voeren. Hieruit hoeft geen lijst met locaties te volgen die het meest geschikt zijn om herin te richten. Wel leidt dit tot een inzicht in de randvoorwaarden waaraan initiatieven getoetst kunnen worden.

3.2 Gewenste ontwikkelingen vastleggen

Indien de randvoorwaarden voor gewenste of ongewenste ontwikkeling in beeld zijn, kunnen deze vastgelegd worden door regionale overheden. Hiervoor zijn diverse planvormen beschikbaar. De keuze voor een bepaalde vorm is afhankelijk van de bestuurlijke afweging ten aanzien van de met al dan niet verondiepen gemoeide belangen. De op te stellen plannen zijn in deze paragraaf per bestuurslaag nader toegelicht.

Binnen deze structuur van planvorming kunnen alle actoren vanuit hun belang betrokken worden, volgens de normale democratische procedures van de Algemene wet bestuursrecht en overige relevante bestuursrechtelijke wetgeving, zoals de Wet ruimtelijke ordening: inspraak op het ontwerp en, voor zover van toepassing, bezwaar en beroep, dan wel beroep tegen op het plan gebaseerde besluiten, zoals bijvoorbeeld een omgevingsvergunning. Hiermee zijn publieksparticipatie, inspraak en rechtsbescherming gewaarborgd.

Rijk

Het Rijk, als beheerder van de rijkswateren, maakt plannen waarin de visie voor het hoofdwatersysteem wordt vastgelegd. Een voorbeeld van deze plannen is het op de Planologische kernbeslissing gebaseerde uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor de rivier'. Hierin worden rivierverruimingsmaatregelen uitgewerkt voor het verlagen van de waterstanden in de grote rivieren bij hoog water. Een ander voorbeeld is het Beheer en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW) waarin onder andere de gewenste functies voor de diverse watersystemen zijn vastgelegd. Deze gebiedsplannen zijn geschikt om het beleid ten aanzien van de functies en eventuele herinrichting van diepe plassen in Rijkswateren vast te leggen. Op deze plannen is inspraak mogelijk.

Provincie

De provinciale plannen (structuurvisies Wro, milieubeleidsplan, omgevingsvisies, regionaal waterplan) zijn geschikt om op bovenlokaal niveau vast te leggen welke ontwikkelingen en beschermingsniveaus gewenst zijn voor bepaalde gebieden, en hoe eventuele herinrichting van plassen daarin past. Plannen vanuit natuurbeheerders voor het ontwikkelen van nieuwe natuur voor bepaalde diepe plassen kunnen door de provincie verwerkt worden in bijvoorbeeld een omgevingsvisie of structuurplan. Gemeenten kunnen deze plannen vervolgens vertalen naar hun bestemmingsplannen, waarmee de gewenste of ongewenste ontwikkeling ook daarin vastligt. Een provincie kan er ook voor kiezen deze plannen zelf actief door te vertalen via een provinciale verordening die voor de hele provincie geldt.

De provincie kan op basis van de volgende wetten een verordening vaststellen:

- Provinciewet
- Waterwet (art 2.8/2.10)
- Wet ruimtelijke ordening (artikel 4.1)
- Wet milieubeheer (artikel 1.2)

Deze wetten en verordeningen behartigen hebben verschillende invalshoeken maar kunnen (deels) dezelfde belangen behartigen. Vanuit de Wet ruimtelijke ordening en de Wet milieubeheer kunnen provincies verordeningen opstellen gericht op het vastleggen van gewenste of ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen in diepe plassen. Vanuit de Wet milieubeheer kunnen verordeningen met milieubeschermdende regels onder andere voor gebieden worden gesteld. Gebiedskwaliteit en milieukwaliteitseisen kunnen dus zowel in het ruimtelijke spoor als binnen de milieuregelgeving worden geregeld, zij het dat de benadering verschillend is (bij de Wro als onderdeel van ruimtelijke kwaliteit, bij de Wm als milieuhygiëne).

Provinciewet

Een verordening op basis van de Provinciewet ziet toe op een “goede provinciale huishouding”. De provincie regelt hierin hetgeen zij noodzakelijk acht voor een goede gang van zaken binnen de provincie. Hoewel dit begrip zeer breed is, betreft deze de provinciale autonome taken en ligt vanwege de (inter)nationale wetgeving t.a.v. water(bodem)kwaliteit en de daaruit volgende medebewindstaken van de provincie het vastleggen van ontwikkelingen voor diepe plassen in een verordening op grond van de Provinciewet niet voor de hand

Waterwet

De Waterwet bevat meer mogelijkheden om het beleid ten aanzien van diepe plassen te regelen, al bevat ook deze geen grondslag voor het stellen van specifieke regels voor het herinrichten of verondiepen van plassen. Wel bevat de Waterwet grondslagen voor:

- het regionale waterplan, waarin de hoofdlijnen van het in de provincie te voeren waterbeleid en de daartoe behorende aspecten van het provinciale ruimtelijke beleid horen;
- de beheerplannen van waterbeheerders en de goedkeuring daarvan;
- een verbod om stoffen te brengen in een oppervlaktewaterlichaam
- de mogelijkheid om bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vrijstelling te verlenen van het verbod om stoffen te brengen in een oppervlaktewaterlichaam en met betrekking tot het verrichten van die handeling regels te stellen. Voor diepe plassen is hiervan gebruik gemaakt in het Bbk. Tot de bij amvb te stellen regels kunnen ook regels behoren die inhouden dat aan voorschriften gesteld door een aangewezen bestuursorgaan moet worden voldaan.
- de toedeling van het beheer van watersystemen aan waterschappen of particulieren.

Wet ruimtelijke ordening

Een provinciale verordening op basis van art. 4.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is mogelijk indien provinciale belangen dat met het oog op een “goede ruimtelijke ordening” noodzakelijk maken. Op basis daarvan kan de provincie regels stellen ten aanzien van de inhoud van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen van de gemeente met het oog op de verondieping van diepe plassen, indien het provinciaal ruimtelijk beleid dat vereist. Indien de provincie oordeelt dat het ruimtelijk effect van verondiepingen van provinciaal belang is, kan zij in (ruimtelijke plannen, vertaald in) de ruimtelijke verordening bepalen welke ruimtelijke ontwikkelingen, veelal op bovengemeentelijk nivo, zij in diepe plassen wenselijk vindt. Een provinciale ruimtelijke verordening richt zich tot de overheidsorganen die ruimtelijke besluiten nemen en verankeren in bestemmingsplannen, inpassingsplannen en beheersverordeningen.

De verordening kan betrekking hebben op een deel van het grondgebied van een provincie en kan ook regels bevatten die noodzakelijk zijn om te voorkomen dat in de verordening begrepen gronden

of bouwwerken minder geschikt worden voor de verwezenlijking van het doel van de verordening zolang het bestemmingsplan of beheersverordening niet is aangepast.

Gemeenten dienen ervoor zorg te dragen dat bestemmingsplannen in lijn zijn of komen met de provinciale verordening. De Wro bepaalt dat een bestemmingsplan, dat strijdig is met de provinciale verordening, binnen één jaar na de inwerkingtreding moet zijn aangepast, tenzij bij de verordening een andere termijn is gesteld (zie art. 4.1, tweede lid, Wro).

Artikel 4.1 lid 3 van de Wro biedt de mogelijkheid aan de provincie om voor de periode tussen de inwerkingtreding van een regel uit de provinciale verordening en de aanpassing van het bestemmingsplan een "implementatiebescherming" te realiseren. Dan kunnen de provinciale regels ook de burger en initiatiefnemer binden, nog voordat het bestemmingsplan is aangepast. Provinciale regels werken dus pas via het bestemmingsplan richting burgers en dus ook de initiatiefnemers. Zonder een additionele implementatiebescherming heeft de burger niets met de verordening te maken, in die zin dat hij/zij daaraan niet gebonden is.

Wet milieubeheer

Ook op basis van de Wet milieubeheer (Wm) kan een provincie een provinciale verordening vaststellen, de zogenaamde provinciale milieuverordening (PMV). Hierin kan de provincie aanvullende regels stellen ten behoeve van het milieu in beschermingsgebieden. In tegenstelling tot de provinciale ruimtelijke verordening, richt deze verordening zich tot eenieder. Aangezien de herinrichting van een diepe plas ook een duidelijke milieucomponent heeft, leent ook de PMV zich om regels te stellen aan het herinrichten van diepe plassen. In veel provincies is dit ook al zo geregeld, bijvoorbeeld voor grondwaterbeschermingsgebieden.

Actieve zandwinningen

De provincie heeft de mogelijkheid om bij actieve zandwinningen in de ontgrondingenvergunning een zogenaamde 'opvolverplichting' op te nemen. Indien dit opgenomen is vormt dit de basis voor het nuttig toepassen van baggerspecie of grond en kan op basis hiervan een inrichtingsplan opgesteld worden.

Waterbeheerder

Herinrichting van plassen raakt direct de belangen van de eigenaar en de waterbeheerder. De waterbeheerder is bevoegd gezag in het kader van het Bbk voor toepassing in een oppervlaktewaterlichaam. Het is daarom van belang dat de waterbeheerder een visie heeft op de wenselijkheid van herinrichtingen van diepe plassen die gelegen zijn binnen haar watersysteem. Het op orde houden van een bepaald watersysteem, bijvoorbeeld vanwege veiligheid of gewenste waterkwaliteit in relatie tot beoogde doelen vanuit de KRW zoals opgenomen in de plannen, kan betrokken worden bij het onderbouwen van een wens tot herinrichting van een van de diepe plassen in een watersysteem. Deze visie kan worden opgenomen in het regionale waterplan en het waterbeheerplan waarin ontwikkeling en beheer van het watersysteem wordt vastgelegd. Op deze plannen is inspraak mogelijk. De waterbeheerplannen van Rijkswaterstaat en de waterschappen zijn in 2009 voor zes jaar vastgesteld. In deze periode kan door de waterbeheerder een functiewijziging tussentijds worden vastgesteld als aanvulling op het waterbeheerplan, maar vanwege zorgvuldigheid richting belanghebbenden heeft dit niet de voorkeur.

Nota bodembeheer

Het Bbk kent de mogelijkheid tot vaststelling van lokale maximale waarden (gebiedsspecifiek beleid, nota bodembeheer) voor sturing op de gewenste bodemkwaliteit van het gebied. Met lokale maximale waarden kan worden bepaald welke kwaliteit grond of baggerspecie binnen een bepaald gebied mag worden toegepast, met het oog op de functies en gewenste bodemkwaliteit voor dat gebied. Deze geldt dan voor alle toepassingen in dat specifieke gebied. Tevens kunnen in de Nota bodembeheer aanvullende eisen worden opgenomen voor de toegestane aard en het percentage bodemvreemd materiaal. Op het vaststellen van gebiedsspecifiek beleid zijn de geldende

inspraakprocedures van toepassing. Tegen een afwijzing van een verzoek tot vaststelling van lokale maximale waarden staat bezwaar en beroep open (artikel 6.2 Algemene wet bestuursrecht).

Gemeente

Herinrichting van een bepaalde plas kan evenals andere ingrepen de belangen van de gemeente raken. De gemeentelijke bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen bieden een mogelijkheid om de ruimtelijke wensen van een gemeente vast te leggen. Dit is tevens het middel om de provinciale plannen door te vertalen en afstemming te bewerkstelligen met de waterbeheerplannen, zodat de waterbelangen ruimtelijk vertaald en geborgd zijn. Hierbij geldt ook weer dat een duidelijke ruimtelijke relevantie aanwezig moet zijn voor het vastleggen van een gewenste of ongewenste ontwikkeling in het bestemmingsplan. Ten aanzien van mogelijke overlast voor de omgeving (bijvoorbeeld door transport) kan de gemeente in een gemeentelijke (plaatselijke) verordening aspecten opnemen waaraan de uitvoering moet voldoen.

Tot slot

Een verordening of plan -zoals hierboven omschreven- mag niet in strijd zijn met hogere regelgeving. Een verordening kan in sommige gevallen wel *nadere regels* stellen aan aspecten die al door hogere wetgeving worden geregeld, maar alleen als deze wetgeving op dat onderwerp niet uitputtend is. Dit geldt bijvoorbeeld voor een verordening op basis van de Wet milieubeheer voor grondwaterbeschermingsgebieden.

3.3 Nuttige en functionele toepassing

Om op grond van het Bbk grond of baggerspecie te mogen toepassen moet een specifieke toepassing zowel nuttig als functioneel zijn. Men dient in het oog te houden dat het Bbk het kader biedt voor de toepassing, het kan niet de aanleiding zijn. Met deze handreiking wordt een toelichting gegeven op de koppeling tussen artikel 5 en 35 van het Bbk en de ruimtelijke- of waterplannen. De aanleiding voor herinrichting kan gegeven worden in de gewenste ontwikkelingen en de ruimtelijke of waterplannen waarin dit is vastgelegd (zoals omschreven in paragraaf 3.3). De herinrichting moet bijdragen aan de ontwikkeling van de plas en het gebied.

Nuttig

In artikel 35 van het Bbk zijn handelingen omschreven die aangemerkt zijn als nuttige toepassing. Deze handelingen zijn afkomstig uit Bijlage IIB van de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen (KRA). Deze bijlage bevat alle handelingen die door de KRA zijn aangemerkt als "nuttige toepassing". Lidstaten van de Europese Unie kunnen voor dergelijke handelingen een beroep doen op de uitzonderingsmogelijkheid van artikel 11 van de KRA. Hierin is bepaald dat voor deze handelingen een uitzondering van de vergunningplicht kan worden vastgelegd in algemene regels (mits aan een aantal voorwaarden is voldaan). Die vastlegging is voor Nederland geregeld in het Bbk. In de Nota van Toelichting van het Bbk wordt de implementatie van de KRA ten aanzien van grond en baggerspecie nader toegelicht.

Functioneel

Een concrete toepassing die aan te merken is als een nuttige toepassing van artikel 35 Bbk is echter pas toegestaan, indien ook voldaan wordt aan de twee criteria voor functionaliteit (art. 5 Bbk):

- a) Er mag niet meer materiaal worden toegepast dan nodig is voor de toepassing.
- b) De toepassing moet volgens de gangbare maatstaven nodig zijn op de plaats waar deze plaatsvindt, en onder de omstandigheden waaronder deze plaatsvindt.

Zo wordt een geluidswal die hoger is dan nodig om het geluid te weren niet gezien als functioneel (a) en wordt een geluidswal in een gebied zonder geluidsgevoelige objecten niet gezien als functioneel (b). Wel kan bijvoorbeeld een dijk overgedimensioneerd worden vanwege een landschappelijke inpassing.

In de praktijk betekent artikel 5 Bbk dat altijd een goede civieltechnische, bouwtechnische, of zelfs esthetische onderbouwing bij de initiatiefnemer beschikbaar moet zijn, welke afhankelijk is van het doel van de toepassing van de grond of baggerspecie. Er moet afdoende kunnen worden gemotiveerd waarom de toepassing voldoet aan de eisen van functionaliteit (dit is aan de initiatiefnemer).

In het inrichtingsplan moet onderbouwd worden dat de concrete toepassing voldoet aan de criteria voor functionaliteit. In het volgende hoofdstuk wordt nader ingegaan op de eisen aan het inrichtingsplan.

4 Voorbereiding initiatief

Het initiatief tot het herinrichten van een diepe plas wordt uitgewerkt in een inrichtingsplan. Dit is een voor de onderbouwing noodzakelijk document. In dit hoofdstuk van de handreiking zijn de met het oog op de onderbouwing vereiste onderdelen van het inrichtingsplan aangegeven. Daarnaast wordt aangegeven welke aanvullende eisen gesteld kunnen worden door het bevoegd gezag.

4.1 Ruimtelijke inpassing en afstemming

Het idee voor de herinrichting wordt -voorafgaand aan indiening van de melding en de vereiste gegevens (door middel van een inrichtingsplan) bij het bevoegd gezag Bbk door de initiatiefnemer voorgelegd aan de gemeente of provincie. Deze dient te beoordelen of de gevraagde inrichting wenselijk is en past binnen het bestemmingsplan en overige ruimtelijke plannen of omgevingskenmerken (bijvoorbeeld inpassing nabij een ecologische hoofdstructuur). In het inrichtingsplan dient onderbouwd te worden dat het initiatief past binnen het gebied en de onderliggende plannen. Tevens kunnen in dit stadium de gevoeligheden binnen het gebied in beeld gebracht worden.

De volgende stap voor de initiatiefnemer is om met eventuele omwonenden en overige belanghebbenden de voorgenomen inrichting te bespreken. Hierbij wordt in ieder geval ingegaan op het beperken van de overlast, de duur van de uitvoering en de inrichting van de eindsituatie. Het betrekken van de omgeving kan variëren van een informatiebijeenkomst tot het gezamenlijk met de omgeving ontwerpen van de toekomstige inrichting. Het is aan de initiatiefnemer hoe de omgeving betrokken wordt, deze handreiking geeft hiervoor geen specifieke richtlijnen. Met het oog op voldoende draagvlak wordt geadviseerd om in het inrichtingsplan aan te geven hoe aan de afstemming met overheden en andere belanghebbenden invulling is gegeven.

4.2 Inrichtingsplan

Het inrichtingsplan geeft aan wat het doel (nut en functionaliteit) van de herinrichting is, waar dit eventueel in (ruimtelijke) plannen onderbouwd wordt, hoe dit doel bereikt gaat worden en hoe aan de eisen vanuit het Bbk voldaan wordt en omgegaan wordt met de in circulaire en handreiking genoemde aandachtspunten. Tot slot wordt aangegeven hoe eventuele monitoring gaat plaatsvinden en het beheer van de plas na afronding vormgegeven is.

Het inrichtingsplan wordt ingediend door de initiatiefnemer, als onderdeel van de Bbk-melding. De eigenaar van de plas is te allen tijde verantwoordelijk voor het behalen en behouden van de doelstellingen van de herinrichting (ongeacht de afspraken die de eigenaar met de initiatiefnemer of degene die grond en bagger toepast heeft gemaakt). Degene die voornemens is grond en bagger toe te passen is verantwoordelijk voor het op juiste wijze naleven van de milieuhygiënische regelgeving (Bbk) inclusief de zorgplicht.

Inhoudelijke onderdelen van het inrichtingsplan:

1. locatiebeschrijving
2. onderbouwing initiatief /doel van herinrichting (nut en functionaliteit)
3. gewenste inrichting locatie en te behalen eindbeeld
4. betrokkenen (ook burgers) en rolverdeling
5. uitvoeringsaspecten (ook mogelijke overlast)
6. monitoring
7. oplevering en beheer

Toelichting:

- 1) De diepe plas dient op hoofdlijnen beschreven te worden. Hierbij moet ingegaan worden op de ligging, de omgeving, het eigendom, het huidige gebruik en de huidige kwaliteiten (chemisch, ecologisch en overige kwaliteitsaspecten) van de plas. Eventueel wordt aangegeven of de plas onderdeel uitmaakt van een grote(re) gebiedsinrichting (bijv. Ruimte v.d. Rivier).
- 2) Het doel van de herinrichting wordt beschreven. Daarbij moet ingegaan worden op nut en functionaliteit van de herinrichting of verondieping. De initiatiefnemer geeft aan of de herinrichting past binnen de gewenste ontwikkeling voor de locatie. Hier kan de initiatiefnemer gebruik maken van bestaande of in voorbereiding zijnde ruimtelijke- en waterplannen. In het inrichtingsplan wordt de verbetering ten opzichte van de huidige kwaliteiten ook aangegeven.
- 3) In het inrichtingsplan moet duidelijk de eindsituatie aangegeven worden en het tijdsplan waarbinnen dit gerealiseerd gaat worden. Dit vormt de kern van het plan. Hiervoor kan bijvoorbeeld de typologie van de KRW gebruikt worden om het einddoel te schetsen wanneer natuurontwikkeling het doel van de herinrichting is. Daarbij dient de huidige (nul)situatie als uitgangspunt (oppervlaktewaterkwaliteit, hoogte waterbodembodem en ecologische nulsituatie). De initiatiefnemer maakt aannemelijk dat voldoende materiaal beschikbaar is om de herinrichting te voltooien en geeft aan op welke wijze omgegaan wordt met onverhoopt minder beschikbaar materiaal.
- 4) Het gevolgde proces en de contacten die tijdens het opstellen van het inrichtingsplan zijn geweest met overheden en eventuele belanghebbenden wordt aangegeven in het inrichtingsplan. Hier wordt geschetst wie welke rol heeft tijdens de uitvoering, bijvoorbeeld de rolverdeling tussen de eigenaar en de initiatiefnemer en wie verantwoordelijk is voor de communicatie met de omwonenden en gemeente en waterbeheerder. Tevens worden overige benodigde andere vergunningen en afspraken betreffende de herinrichting aangegeven. Deze gegevens dienen zo concreet mogelijk aangegeven te worden (namen en contactgegevens).
- 5) Hierin worden uitvoeringsaspecten aangegeven zoals:
 - ✓ acceptatiecriteria en verwerkingsprotocol,
 - ✓ omgang met bodemvreemd materiaal,
 - ✓ werktijden en contactgegevens uitvoering,
 - ✓ werkafspraken (overleg, aanleveren van gegevens) met bevoegd gezag en gemeente,
 - ✓ fasering in uitvoering en oplevering (vultijd, zie paragraaf 4.5),
 - ✓ het voorkomen van overlast,
 - ✓ omgang met onvoorziene ontwikkelingen.
- 6) In het inrichtingsplan wordt aangegeven op welke wijze monitoring plaats gaat vinden tijdens en na de herinrichting. Hierbij moet voldaan worden aan de eisen die volgen uit de paragrafen 4.4, 4.5 en hoofdstuk 5 en 6 van deze handreiking.
- 7) De verantwoordelijkheid voor het beheer van de toepassing ligt bij de eigenaar van de locatie. In het inrichtingsplan wordt eenduidig aangegeven welke partijen betrokken zijn bij de herinrichting en welke afspraken hieraan ten grondslag liggen. Verder dient in het inrichtingsplan duidelijk te worden aangegeven hoe de overdracht na afronding van de herinrichting plaats vindt. Welke gegevens worden hiervoor aangeleverd, wanneer wordt geconstateerd dat het eindbeeld behaald is en op welke wijze wordt gecontroleerd of de herinrichting nog voldoet aan het beoogde eindresultaat.

Ten aanzien van bepaalde aspecten hierboven genoemd wordt aandacht gevraagd voor het STOWA-rapport “Een heldere kijk op diepe plassen, kennisdocument diepe meren en plassen”, oktober 2010.

4.3 Toets waterbeheerder

Het inrichtingsplan wordt door de initiatiefnemer bij voorkeur ten minste vier weken voorafgaand aan de 1^e melding in het kader van het Bbk ingediend bij de waterbeheerder¹. Het indienen van dit plan kan buiten het meldsysteem Bbk plaatsvinden. Ter onderbouwing van de functionaliteit van de toepassing dient de initiatiefnemer in overleg te treden met het betreffende bevoegde gezag (afhankelijk van planfiguur: gemeente/provincie of waterbeheerder) om te onderzoeken op welke wijze het initiatief in overeenstemming is, of kan worden gebracht met de betreffende plannen. De waterbeheerder toetst vervolgens de beoogde inrichting en activiteiten aan de plannen die zijn vastgesteld voor de betreffende plas of het gebied waarin de plas ligt (zie hoofdstuk 3)². De waterbeheerder stemt dit af met de betrokken overige overheden en toetst of voor de participatie met de omgeving een reële inspanning is verricht.

Of de herinrichting van een specifieke plas nuttig en functioneel is, wordt dus niet enkel op basis van het Bbk bepaald, maar tevens op basis van de voor die plas en/of dat gebied gewenste inrichting die moet passen binnen de bestaande plannen.

Toetsen aan voorwaarden van Bbk, handreiking en circulaire

Bij het indienen van de 1^e melding voor daadwerkelijk toepassen van grond of baggerspecie, via het meldsysteem Bbk, dient het inrichtingsplan als bijlage toegevoegd te worden. Deze melding dient conform het Bbk minimaal vijf werkdagen voor toepassing plaats te vinden. Op grond van deze melding toetst de waterbeheerder onder meer of de beoogde toepassing plaatsvindt in lijn met het inrichtingsplan en de toepassingsregels conform Bbk (en eventuele aanvullende regels, zoals aangegeven in paragraaf 4.4 en 4.5).

Toets aan andere wet- en regelgeving

Naast een Bbk-melding kunnen andere vergunningen nodig zijn voor het initiatief, zoals bijv. een (gemeentelijke) omgevingsvergunning voor een inrichting of aanleg activiteit, een watervergunning voor gebruik van een rijkswaterstaatswerk, een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet) of een ontheffing in het kader van de Keur of Flora- en Fauna wet. Deze vergunningen worden hier verder niet uitgewerkt. Wel wordt hiermee benadrukt dat naast het Bbk ook andere wettelijke kaders een rol kunnen spelen in het geval van herinrichting. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het verkrijgen van deze vergunningen, dit kan niet via het inrichtingsplan in het kader van het Bbk geregeld worden, uiteraard kan het inrichtingsplan wel een goede basis zijn voor de onderbouwing van andere vergunningaanvragen.

¹ De periode van 4 weken is geen harde verplichting binnen het Bbk, maar een dringend advies aan, en in het belang van de initiatiefnemer of de partij die namens hem het werk uitvoert. Door deze periode in acht te nemen voorkomt de initiatiefnemer stagnatie omdat hij het bevoegd gezag hiermee voldoende tijd geeft om te beoordelen of de onderbouwing in het inrichtingsplan voldoende is.

² Indien door initiatiefnemer de belanghebbenden goed betrokken zijn vormt de toets aan de ruimtelijke- en waterplannen een formaliteit, omdat waterbeheerders en gemeenten tijdens dat proces al zullen aangeven hoe het initiatief past in de gebiedsvisies en -plannen.

4.4 Milieuhygiënisch toetsingskader

Deze handreiking voorziet in een milieuhygiënisch toetsingskader dat vanuit een gewenste invulling van de zorgplicht recht doet aan een verantwoorde toepassingen van grond en baggerspecie in diepe plassen. Het biedt een kader voor toepassingen van meer dan 5000 m³ van buiten de plas (zie ook paragraaf 1.4). Voor kleinere hoeveelheden of grond- en baggerverzet binnen de plas, wordt verwezen naar de artikelen van Bbk zelf.

Het toetsingskader is een praktische vertaling van het advies van de commissie Verheijen, de Technische Commissie Bodem (TCB) en een beleidsmatige afweging van de bescherming van het milieu in relatie tot het hergebruik van grond en baggerspecie. Er is onderscheid gemaakt in vrijliggende en niet-vrijliggende diepe plassen (zie definitie bijlage 1). Daarnaast wordt een generiek toetsingskader gegeven en een locatie specifieke uitwerking, op basis waarvan de waterbeheerder zelf een afweging kan maken.

Paragraaf 4.4.1 geeft in het kader van de uitoefening van de zorgplicht richting aan het omgaan met nutriënten. Daarna wordt in paragraaf 4.4.2 ingegaan op de verschillende toetsingskaders voor contaminanten.

4.4.1 Nutriënten

Nutriënten zijn opgenomen in de stoffenlijst van het Bbk, maar zijn in het Bbk nog niet genormeerd. Deze handreiking geeft een aanvulling van het Besluit bodemkwaliteit en de regeling bodemkwaliteit door richting te geven aan het omgaan met nutriënten ten aanzien van de toe te passen grond en baggerspecie. In het inrichtingsplan, een beleidsregel van de waterbeheerder of een Nota bodembeheer dienen voor vrijliggende plassen en niet-vrijliggende plassen in open regionale wateren die kwetsbaar zijn voor emissies van nutriënten aanvullende voorwaarden te worden opgenomen en te worden onderbouwd. Indien er een Nota bodembeheer wordt opgesteld door de waterbeheerder worden deze (in lijn met het Bbk) vastgesteld als Lokale Maximale Waarden (LMW) voor grond en baggerspecie.

Voor niet-vrijliggende plassen in Rijkswateren die onderdeel uitmaken van grote riviersystemen en/of plassen in een meso- tot eutrofe omgeving zijn initiatiefnemer en waterbeheerder niet gehouden aan voorwaarden voor nutriënten, maar mogen hier in kader van invulling van de zorgplicht natuurlijk gemotiveerd gebruik van maken als daar aanleiding toe is.

In het geval dat de diepe vrijliggende plas in een korte tijdsspanne volledig gedempt wordt, dient de waterkwaliteitsbeheerder te beoordelen of het stellen van aanvullende eisen aan het toe te passen materiaal relevant is.

De voorwaarden die aan de toe te passen partijen grond en baggerspecie gesteld worden, hebben als doel om onomkeerbare processen in het oppervlaktewater zoveel mogelijk te voorkomen. Voor nutriënten zijn geen eenduidige generieke eisen voor grond en baggerspecie te geven die in alle situaties toepasbaar zijn. In deze paragraaf wordt per stof een eerste richting gegeven als basis voor het overleg tussen de waterbeheerder en de initiatiefnemer om te komen tot voor de diepe plas te hanteren normen. In deze afweging kan de waterbeheerder ook gebruik maken van bijvoorbeeld de gestelde doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water.

Voor het bepalen van de gehalten wordt aangesloten op de reguliere bemonsteringen en analyses van het in te brengen materiaal conform de bewijsmiddelen genoemd in de Rbk. Naast eisen aan het toe te passen materiaal gelden eisen met betrekking tot monitoring van het oppervlaktewater, conform paragraaf 5.2.

P-gehalte en P/Fe ratio

Voor fosfaat wordt onderscheid gemaakt tussen baggerspecie en grond. De uitloging van fosfaat is voor grond groter dan voor baggerspecie. Omdat de bovenste laag van een toepassing (ook wel leeflaag genoemd) extra kritisch is voor fosfaatuitwisseling met het oppervlaktewater, is het verstandig om voor de leeflaag de helft aan te houden. De richtwaarden voor fosfaat voor grond zijn door Alterra afgeleid aan de hand van gemiddelde waarden in de bouwvoor van de Nederlandse landbouwgronden.

Vanwege het fosfaatbindend vermogen van ijzer zijn tevens normen opgenomen voor de P/Fe-ratio in de toe te passen grond en baggerspecie. In onderstaande tabel zijn de normen weergegeven.

Samenvatting normen P en P/Fe (gemiddelde waarden)

	Onderliggend vulmateriaal		Afdeklaag	
	P (g/kg)	P/Fe	P (g/kg)	P/Fe
Baggerspecie	1.36	0.055 ^{*)}	0.68	0.055 ^{*)}
Grond	0.5	0.055	0.3	0.055

^{*)} Indien het P-gehalte lager is dan 0.5 g P/kg vervalt de norm voor de P/Fe-ratio

Voornoemde gemiddelde waarden (voor P en P/Fe) zijn richtwaarden voor een partijkeuring (ex situ) of voor het geheel aan te ontgraven (water)bodem op de locatie van herkomst (in situ). Veiligheidshalve zou het maximum per onderzochte partij of locatie in geen geval meer mogen bedragen dan 2 maal de gestelde norm voor het gemiddelde. In overleg met de waterbeheerder kan bepaling van de gehalten P en Fe achterwege worden gelaten voor partijen grond en baggerspecie die gezien hun herkomst onverdacht zijn met betrekking tot nutriënten (bijvoorbeeld zand afkomstig uit diepere ondergrond of van onbelaste gebieden).

Verder geldt dat plassen die deel uitmaken van open (meso- tot eutrofe) watersystemen minder kwetsbaar zijn voor emissies van nutriënten vanuit het in te brengen materiaal dan geïsoleerde (oligo- tot mesotrofe) plassen³. Voor deze open watersystemen kan de externe fosfaatbelasting maatgevend zijn en blijven en is de emissie en nalevering vanuit het ingebrachte materiaal eventueel van ondergeschikt belang. In het inrichtingsplan dient de fosfaathuishouding in beeld te worden gebracht en aandacht te worden geschonken aan maatregelen die worden genomen om eutrofiering te voorkomen.

S-gehalte

Zwavel speelt een belangrijke rol bij de vastlegging van fosfaat. Dit is een complex proces waardoor hiervoor geen generieke richtwaarde te geven is. Wel is het van belang om de zwavelgehalten te kennen voor het geval er ongewenste effecten optreden en bijsturing noodzakelijk is. Om deze reden dient zwavel in zowel de toe te passen grond als baggerspecie te worden gemeten naast fosfaat en ijzer.

N-gehalte

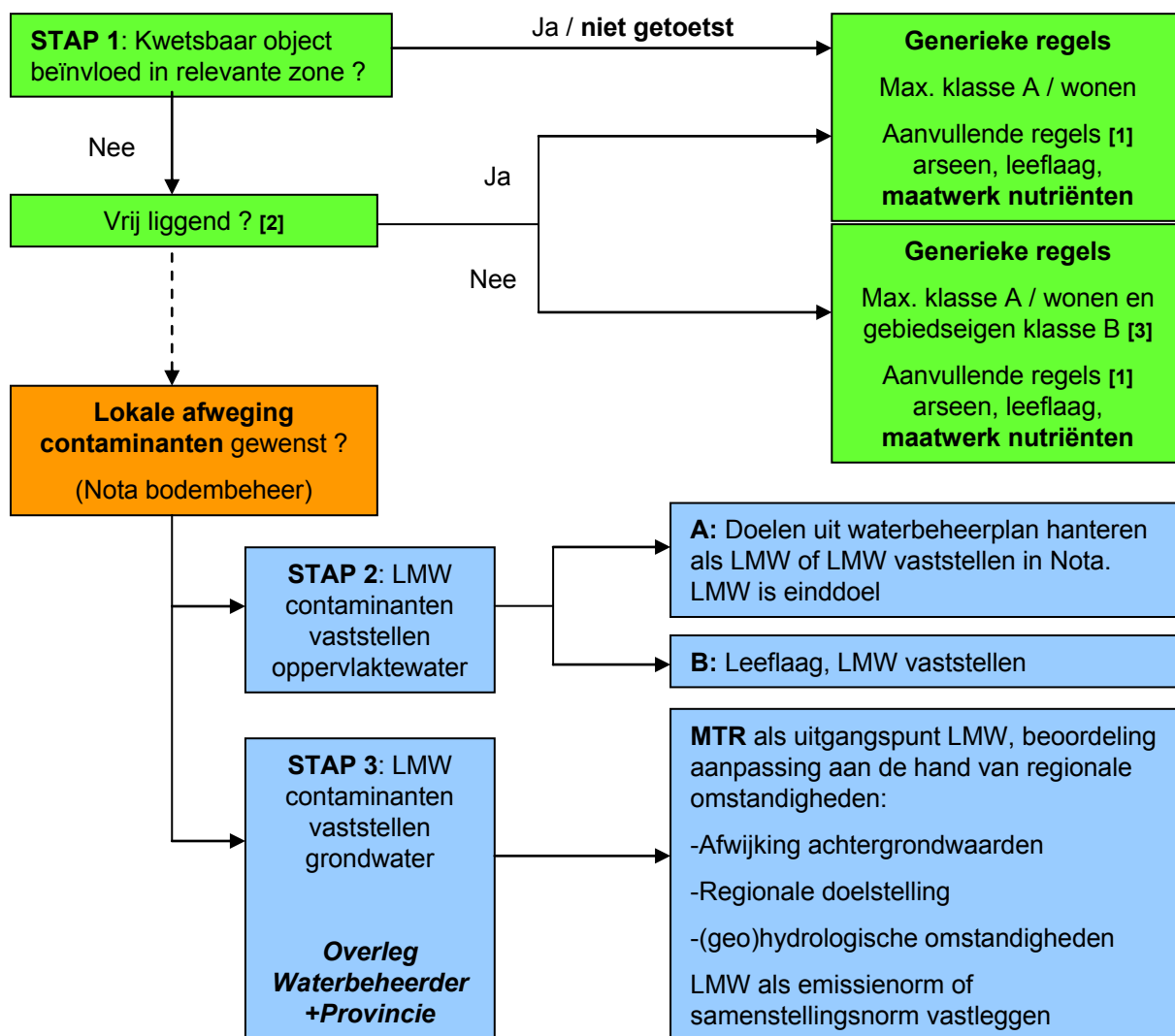
Naast fosfaat kan ook stikstof leiden tot eutrofiering. Dit geldt voor diepe plassen waar stikstof limiterend is (deze komen vooral voor in de kustgebieden). In het inrichtingsplan dient te worden aangegeven of er sprake kan zijn van stikstoflimitatie en zo ja, hoe eutrofiering in dat geval voorkomen wordt. In geval van stikstoflimitatie dient het stikstofgehalte in het toe te passen materiaal te worden bepaald teneinde ongewenste effecten te verklaren en te voorkomen.

³ Stowa-rapport: Een heldere kijk op diepe plassen, kennisdocument diepe meren en plassen, oktober 2010.

4.4.2 Contaminanten

Voor de contaminanten wordt voorzien in een generiek en gebiedspecifiek deel. Het generieke kader kan altijd gehanteerd worden, zonder dat hiervoor besluitvorming plaatsvindt door de waterbeheerder. In beide situaties dient voldaan te worden aan de regels voor bodemvreemd materiaal zoals opgenomen in het Bbk, nader geconcretiseerd in bijlage 4.

In onderstaand schema is de denkwijze van het toetsingskader met generieke onderdelen en gebiedspecifieke stappen voor contaminanten schematisch weergegeven. Deze is niet uitputtend. Hierna worden deze toegelicht.

Generiek kader grootschalige toepassingen diepe plassen

Binnen het generieke kader voor grootschalige toepassingen in diepe plassen wordt onderscheid gemaakt tussen vrijliggende en niet-vrijliggende diepe plassen. In gevallen dat het generieke kader onvoldoende mogelijkheden biedt voor het hergebruik van materiaal of naar beoordeling van de waterbeheerder in specifieke gevallen onvoldoende bescherming biedt, kan via een Nota bodembeheer een gebiedspecifieke afweging gemaakt worden.

Generiek kader niet vrijliggende diepe plassen

Grond en baggerspecie zijn zonder (aanvullende) emissietoets⁴ toepasbaar indien wordt voldaan aan één of meerdere van de onderstaande voorwaarden:

- Grond en baggerspecie voldoen op basis van de toetsingsregels uit de Regeling bodemkwaliteit (Rbk) aan de achtergrondwaarden zoals vermeld in deze Regeling.
- Grond en baggerspecie voldoen respectievelijk aan de maximale waarden bodemkwaliteitsklasse wonen en kwaliteitsklasse A.
- Er is sprake is van gebiedseigen⁵ baggerspecie die voldoet aan de maximale waarden kwaliteitsklasse B en de diepe plas ligt niet in de nabijheid van een binnendijs kwetsbaar object. Toets kwetsbaar object is nader uitgewerkt in stap 1 van het gebiedspecifieke kader. Bij het generieke kader dient deze toets onderdeel te zijn van het Inrichtingsplan. Indien stap 1 geen bedreiging van kwetsbaar object geeft, is toepassing gebiedseigen klasse B mogelijk zonder Nota bodembeheer.

Generiek kader vrijliggende diepe plassen

Grond en baggerspecie zijn zonder (aanvullende) emissietoets⁴ toepasbaar, indien wordt voldaan aan één of meerdere van de onderstaande voorwaarden:

- Grond en baggerspecie voldoen op basis van de toetsingsregels uit de Regeling bodemkwaliteit (Rbk) aan de achtergrondwaarden zoals vermeld in deze Regeling.
- Grond en baggerspecie voldoen respectievelijk aan de maximale waarden bodemkwaliteitsklasse wonen en kwaliteitsklasse A.

Voor beide generieke kaders gelden de volgende voorwaarden met betrekking tot arseen en de leeflaag.

Arseen

In aanvulling op bovenstaand generiek kader wordt voor oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer zijn bij het Rijk, voorzien in de volgende beperkingen met betrekking tot Arseen:

- Partijen droge (aerobe) bagger en grond van bodemkwaliteitsklasse A, B of wonen, mogen niet worden toegepast indien een arseengehalte boven de achtergrondwaarde uit de Rbk wordt aangetoond⁶.
- Partijen natte (anaerobe) baggerspecie van klasse B, mogen niet worden toegepast indien een arseengehalte boven de maximale waarde bodemkwaliteitsklasse A wordt aangetoond.

⁴ Vanuit de systematiek voor grootschalige bodemtoepassingen worden de genoemde generieke grenzen voor grond en baggerspecie voor anorganische componenten gehanteerd als emissietoetswaarden, waaronder geen uitloogonderzoek noodzakelijk is en voor organische componenten als samenstellingswaarden.

⁵ 'Gebiedseigen': zie definities.

⁶ Conform de Rbk geldt dat de bepaling van arseen alleen noodzakelijk is, indien dit volgt uit artikel 4.5 van de regeling bodemkwaliteit. Op basis van dit artikel zijn voor grond en baggerspecie stoffenpakketten afgeleid op basis van de herkomst van het materiaal. Indien arseen geen onderdeel uitmaakt van het te hanteren pakket, is conform artikel 4.5, lid 1b alleen onderzoek noodzakelijk indien verwacht wordt dat arseen boven de achtergrondwaarde voorkomt in het gebied waar de grond en baggerspecie van afkomstig is.

Leeflaag

Met betrekking tot de bovenste laag grond of baggerspecie (ook wel 'leeflaag' genoemd) geldt voor contaminanten het volgende:

- De leeflaag dient minimaal een halve meter dik te zijn en verder qua dikte en samenstelling afgestemd te zijn op de beoogde functie van het oppervlaktewater na realisatie.
- Voor vrijliggende plassen geldt dat de kwaliteit, naast eisen aan nutriënten, in beginsel moet voldoen aan de achtergrondwaarde uit de Regeling bodemkwaliteit. Grond of baggerspecie klasse A mag worden toegepast indien in het inrichtingsplan voldoende wordt onderbouwd dat dit voldoet aan het beoogde gebruiksdoel (in geval van hogere doelsoorten ligt een onderscheid tussen bijvoorbeeld metalen en 'vetophopende' stoffen voor de hand).
- Voor niet-vrijliggende plassen geldt dat de afdeklaag ten minste aansluit bij de kwaliteit van nieuw te vormen sediment.

Gebiedspecifiek kader

Dit kader kan gevolgd worden indien de waterbeheerder aanleiding heeft om een balans te zoeken die meer past bij de betreffende diepe plas, watersysteem of beheergebied. In lijn met de Commissie is in gevallen waar het generieke kader niet voldoet, maatwerk gewenst door Lokale Maximale Waarden (LMW) vast te stellen, die als toetsingskader dienen. Dit doet de waterbeheerder door een Nota bodembeheer vast te stellen. De juridische basis voor deze gebiedspecifieke beoordeling is gelegd in artikel 45 van het Bbk. Voor deze Nota gelden de volgende uitgangspunten:

- Indien door de waterbeheerder een Nota bodembeheer is vastgesteld, gelden de voorwaarden uit deze Nota voor de gehele toepassing, dus niet alleen voor de leeflaag, zoals nu in Bbk gesteld in artikel 63.
- De Nota bodembeheer vervangt het generieke kader als toetsingskader.
- Te hanteren bovengrenzen: een LMW voor oppervlaktewater hoger dan de interventiewaarden grondwater, dan wel de interventiewaarden waterbodems met betrekking tot toepassing van baggerspecie en maximale waarde bodemkwaliteitsklasse industrie én interventiewaarden waterbodems met betrekking tot toepassen van grond is vanuit de gewenste invulling van de zorgplicht niet toegestaan.
- Alle stappen die volgens deze handreiking worden doorlopen, worden inzichtelijk gemaakt in de Nota bodembeheer, voorzien van een goede motivatie.
- Met het bodembeheergebied, dat in gevolge van artikel 45 lid 1 van het Bbk door de waterbeheerder dient te worden aangewezen, wordt het gebied bedoeld waarop de Lokale Maximale Waarden van toepassing zijn, veelal de specifieke plas.
- In lijn met het bestaande kader voor grootschalige toepassingen in het Bbk is er geen verplichting tot het opnemen van de herkomst van de grond en bagger, of beperking hiertoe tot gebiedseigen materiaal in de Nota bodembeheer en is het opstellen van een bodemkwaliteitskaart als onderdeel van de Nota bodembeheer niet noodzakelijk.

De Nota bodembeheer wordt opgesteld door drie stappen te doorlopen zoals in de hierna volgende tekst is beschreven.

Stap 1: Toets beïnvloeding kwetsbare objecten

Deze toets bestaat uit twee delen, een eenvoudige toets en, indien deze nog geen uitsluitel biedt, een uitgebreidere geohydrologische beoordeling. Indien uit deze toetsen blijkt dat er sprake is van beïnvloeding van kwetsbare objecten die binnen een periode van 100 jaar worden bereikt, is uitvoering van de stappen 2 en 3 (opstellen Nota bodembeheer door vaststellen LMW) niet aan de orde. Toepassing van kwaliteiten grond en baggerspecie die niet voldoen aan het generieke kader zijn in dat geval niet toegestaan.

Eenvoudige toets op aanwezigheid kwetsbare objecten:

Er is in één of meerdere van de volgende situaties sprake van de aanwezigheid van kwetsbare objecten en potentiële beïnvloeding⁷:

- a. De plas is gelegen binnen een via Provinciale Milieuverordening (PMV) vastgelegd grondwaterbeschermingsgebied of waterwingebied.
- b. De plas is gelegen binnen een straal van 5 kilometer bovenstrooms van een winpunt van grondwater ten behoeve van publieke drinkwaterwinning.
- c. Er blijkt in afstemming met de provincie sprake van noodzakelijke bescherming van één of meerdere gemelde private onttrekkingen, binnen een straal van 1 kilometer benedenstrooms van de diepe plas.
- d. Er is sprake van *binnendijks* gelegen grondwaterafhankelijke natuurgebieden, die op basis van artikel 10 en 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en Habitatrictlijn zijn aangewezen of onderdeel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur als bedoeld in het Natuurbeleidsplan, binnen een straal van 1 kilometer van de diepe plas.

Genoemde generieke afstandscriteria zijn gebaseerd op gangbare stromingssnelheden van het grondwater van 50 meter per jaar bij grote onttrekkingen en 10 meter per jaar voor overige kwetsbare objecten. In specifieke gevallen kan er sprake zijn van lokaal optredende hogere stromingssnelheden. Het gaat hierbij om zeer grof zand of een grindpakket, een grote gradiënt in de grondwaterstand of een regionaal infiltratiegebied of stuwwallen. Er dient bij de provincie te worden nagegaan of er sprake is van dergelijke specifieke omstandigheden. Hulpmiddel hierbij vormen mogelijk gegevens uit Regis of het TNO-Dino loket.

Indien sprake is van een of meer van de hierboven beschreven situaties onder a. t/m d. of op basis van bovenstaande informatie sprake is van hogere stromingssnelheden, dan is een (uitgebreidere) geohydrologische beoordeling vereist om de beïnvloeding te kunnen bepalen.

Uitgebreide geohydrologische beoordeling beïnvloeding aanwezige kwetsbare objecten:

In deze stap vindt op basis van de lokale en regionale geohydrologie een nadere beschouwing plaats van de risico's voor verspreiding en bedreiging van kwetsbare objecten.

Zo kunnen er gunstigere omstandigheden zijn zoals bijvoorbeeld bestaande vormen van geohydrologische isolatie of vanuit het inrichtingsplan beoogde geohydrologische isolatie, waardoor kwetsbare objecten binnen een periode van 100 jaar niet bereikt worden. Voor deze beschouwing is door Deltares een aanvullend handvat opgesteld, dat een aanvulling vormt op deze handreiking ("Geohydrologische beoordeling herinrichting diepe plassen", Deltares, 2010).

⁷ In de rapportage 'Locatiespecifieke beoordeling verondiepen diepe plassen' en het TCB-advies (d.d. augustus 2010) wordt uitgebreid ingegaan op de achtergronden ter beoordeling op kwetsbare objecten.

Stap 2: Bepaling Lokale Maximale Waarden ter bescherming oppervlaktewater

In deze stap worden de LMW afgeleid ter bescherming van het oppervlaktewater. Hiervoor worden voor zowel het oppervlaktewater als de leeflaag LMW's vastgesteld.

A. Oppervlaktewater

De doelen gesteld voor het oppervlaktewater in het waterplan worden gehanteerd als '**LMW oppervlaktewater**'. Het vaststellen in een nota bodembeheer is alleen noodzakelijk indien deze doelen niet al in het water(beheer)plan, inrichtingsplan of beleidsregels zijn gesteld en als er voor de diepe plas afwijkende normen gewenst zijn.

De waterkwaliteitsdoelstelling wordt als LMW gehanteerd en getoetst via monitoring van het oppervlaktewater (paragraaf 5.2). Deze gelden als einddoel. Tijdens de uitvoeringsfase kunnen de actiewaarden uit het monitoringsplan (zie paragraaf 5.2) gehanteerd worden als bovengrens. Voor de verschillende contaminanten wordt dus in het monitoringsplan vastgesteld welke maximale concentratie (actiewaarden) in het oppervlaktewater aanwezig mag zijn tijdens de uitvoering.

B. Leeflaag

Na de oplevering van de herinrichting is het van belang dat het toegepaste materiaal de oppervlaktewaterkwaliteit niet negatief beïnvloed en dat ecologische doelen kunnen worden gehaald. Dit stelt eisen aan de bovenste laag ('leeflaag'). Met betrekking tot contaminanten geldt dat geadviseerd wordt om aan te sluiten bij het generieke kader voor diepe plassen. De waterbeheerder kan hier echter gemotiveerd van afwijken. Dit staat los van de voorwaarden voor nutriënten, zie paragraaf 4.4.1. en eventuele locatie specifieke eisen aan aard en percentage bodemvreemd materiaal conform artikel 34 van het Bbk. De milieuhygiënische eisen aan de afdeklaag (contaminanten, nutriënten en eventueel bodemvreemd materiaal) worden in de Nota bodembeheer opgenomen als '**LMW afdeklaag**'.

Stap 3: Bepaling Lokale Maximale Waarden ter bescherming grondwater

In stap 3 worden LMW vastgesteld waaraan de toe te passen grond en baggerspecie wordt getoetst ter bescherming van het omringende grondwater (genoemd: '**LMW grondwater**'). Deze stap is gebaseerd op de Europese Grondwaterrichtlijn (GWR, met zogenaamde 'prevent en limit' principe en mogelijke uitzonderingen hierop) dat verontreinigingen zoveel mogelijk beperkt of voorkomen dienen te worden. Bij uitvoering van deze stap is overleg tussen de waterbeheerder (als bevoegd gezag Bbk) met de provincie noodzakelijk om een keuze te maken voor de te hanteren LMW.

Als uitgangspunt voor de LMW voor contaminanten (metalen, organisch, ook voor arseen) geldt de 'MTR water, opgelost' als poriewaterconcentratie (vanuit de systematiek van grootschalige toepassingen fungerend als emissienorm) in de diepe plas. De getalswaarden zijn opgenomen in bijlage 3. Door uit te gaan van MTR water, opgelost in de diepe plas wordt een hoog beschermingsniveau bereikt in het diepe grondwater, omdat er in principe een factor 100 verdunning optreedt door (geo)hydrologische omstandigheden.

De waterbeheerder overlegt met de provincie om te beoordelen of er regionale omstandigheden zijn die er toe leiden dat bijstelling van genoemd uitgangspunt *wenselijk* is alvorens de LMW vast te stellen: Dit kan het geval zijn als:

- I. Er sprake is van een achtergrondconcentratie die sterk afwijkt van de bij berekening van de ‘MTR water, opgelost’ gehanteerde landelijke achtergrondconcentratie van het diepe grondwater.
- II. Er doelen zijn gesteld vanuit andere kaders, zoals natuur-, ruimtelijke- en waterplannen, die gebaseerd zijn op maatschappelijke afwegingen, die aanpassing van de LMW noodzakelijk maken.
- III. (Geo)hydrologische omstandigheden sterk afwijken van de aannames waarop de 100x verdunning is gebaseerd

Ad. I: Bijstelling op basis van regionale achtergrondkwaliteit

De MTR water, opgelost is gebaseerd op de landelijke achtergrondwaarde in het diepe grondwater (bijlage 3). Op basis van regionale achtergrondwaarden *kunnen* Lokale Maximale Waarden worden vastgesteld die hoger of lager liggen dan de MTR water, opgelost. Aan deze regionale achtergrondwaarden wordt de MTT⁸ toegevoegd om de LMW af te leiden als te hanteren emissiewaarden voor de baggerspecie. (LMW = Lokale AW + MTT).

Ad. II Bijstelling op basis van regionaal gestelde doelen

De waterbeheerder kan in afstemming met de provincie eerder vastgestelde doelen voor het gebied willen betrekken die leiden tot een LMW die afwijkt van de ‘MTR water, opgelost’. De waterbeheerder mag daarbij ook een samenstellingsnorm als LMW vaststellen in plaats van een emissienorm. In het geval van een samenstellingsnorm dient te worden aangegeven of partijen getoetst worden op basis van gemiddelde gehalten, P80 of anderszins.

Ad III Bijstelling op basis van (geo)hydrologie

Indien op basis van het handvat “Geohydrologische beoordeling herinrichting diepe plassen”, Deltares 2010, door de waterbeheerder in overleg met de provincie wordt geconcludeerd dat op basis van regionale omstandigheden en/of het inrichtingsplan sprake is van voldoende geohydrologische isolatie en/of voldaan wordt aan specifieke inrichtingscondities, kan de waterbeheerder in overleg met de provincie ervoor kiezen om een samenstellingsnorm als LMW vast te stellen die bij voorkeur aansluit bij de in bijlage 1 van de Regeling bodemkwaliteit genoemde Maximale Waarden.

Indien op basis van inrichtingscondities en hydrologische eigenschappen van het toe te passen materiaal wordt geconcludeerd dat de ‘MTR water, opgelost’ aanpassing behoeft vanwege het niet kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die gelden voor een verdunningsfactor 100, kan de waterbeheerder in overleg met de provincie een strengere norm voor de poriewaterconcentratie als LMW vaststellen. De randvoorwaarden zijn uitgewerkt in hoofdstuk 5.1.2. van de onderbouwende rapportage “Locatiespecifieke beoordeling verondiepen diepe plassen” van RIVM, ECN en Deltares.

Het kiezen van een afwijkende norm dan de MTR water, opgelost, op basis van gestelde doelen, dient gemotiveerd te worden in de Nota bodembeheer. De voor deze handreiking onderbouwende rapportage “Locatiespecifieke beoordeling verondiepen diepe plassen”, van RIVM, ECN en Deltares, 2010 en aanvullend handvat “Geohydrologische beoordeling herinrichting diepe plassen”, Deltares, 2010 biedt zonder leidend te zijn, de waterbeheerder ondersteuning bij het kiezen van een passend beschermingsniveau.

⁸ MTT: concentratie die maximaal mag worden toegevoegd, zonder dat ontoelaatbare schade aan ecosysteem wordt veroorzaakt, waarbij ‘ontoelaatbaar’ inhoudt dat 5% van de lagere organismen in een ecosysteem potentieel negatieve effecten ondervindt, zie bijlage 3.

4.5 Aanvullende algemene eisen

Naast het milieuhygiënisch toetsingskader uit paragraaf 4.4, voorziet deze handreiking in onderstaande aanvullende eis ten aanzien van de vultijd.

Vultijd

Ten aanzien van de vultijd wordt als uitgangspunt gesteld dat binnen tien jaar na de start van de verondieping het doel van de herinrichting bereikt moet zijn. Dit betekent dat in het inrichtingsplan voldoende borging moet zijn gegeven dat dit doel gehaald kan worden binnen de gestelde termijn. De herinrichting kan daarbij wel opgedeeld worden in compartimenten. Via deze compartimentering (fasegewijze uitvoering) dient te worden gewaarborgd dat er ook bij een tegenvallend aanbod van grond/baggerspecie binnen 10 jaar tot een functionele afronding kan worden gekomen. Voor plassen die zijn opgeleverd met een eindsituatie waarbij slechts een deel van de beoogde fases is gerealiseerd, dienen eventuele nieuwe initiatieven – na de periode van 10 jaar – opnieuw te worden gemeld vergezeld van een (nieuw) inrichtingsplan. Deze melding wordt onafhankelijk van de eerder gerealiseerde toepassing getoetst op onder meer de functionaliteit. In het inrichtingsplan dient uiteraard met extra zekerheid te worden aangetoond dat er nu wel voldoende materiaal is om deze toepassing binnen een redelijke termijn (maximaal 10 jaar) af te ronden.

5 Uitvoering herinrichting

De uitvoering van het initiatief vindt plaats conform de beschreven werkwijze in het inrichtingsplan. Dit hoofdstuk richt zich op de onderdelen die tijdens de daadwerkelijke uitvoering van de herinrichting van belang zijn: uitvoeringsaspecten, monitoring en toezicht.

5.1 Uitvoeringsaspecten

Best beschikbare technieken

Vanuit een gewenste invulling van de zorgplicht verwijst deze handreiking naar de ‘best beschikbare technieken’. De initiatiefnemer neemt in het inrichtingsplan een beschrijving op van de voor- en nadelen van deze technieken, aangevuld met een onderbouwing voor de te gebruiken techniek. De keuze kan gemaakt worden door o.a. rekening te houden met de aspecten bereikbaarheid, type grond of baggerspecie, eigenschappen locatie, omgeving locatie, belasting voor het milieu. Op de website www.bodemrichtlijn.nl is een overzicht beschikbaar voor de [best beschikbare technieken](#).

Certificering en erkenning van uitvoerende organisaties

Op basis van het advies van de Commissie Verheijen en deze Handreiking bestaat de wens om herinrichtingen van diepe plassen onder te brengen in een systeem van certificering en erkenning op basis van een (nieuwe) SIKB Beoordelingsrichtlijn (BRL) of ISO certificering. Dit geldt voor alle typen plassen. Naar verwachting kan dit na de evaluatie (2011) en aanpassing van het Besluit bodemkwaliteit (na 2011) zijn gerealiseerd. Vooruitlopend hierop wordt SIKB protocol 9335-5 aangepast (Milieukundige kwaliteit van grond voor toepassing in diepe plassen, in voorbereiding). SIKB BRL 9335 is opgenomen in de Regeling bodemkwaliteit, bijlage C (Overzicht erkende werkzaamheden).

Indien dit in de toekomst vanuit in de regeling bodemkwaliteit verankerde BRL-en is toegestaan, kan de initiatiefnemer gebruik maken van de mogelijkheid dat in de herinrichting als geheel maximaal 5 % (of een nader vast te stellen hoger percentage) van de hoeveelheid grond en bagger is toegestaan met een – beperkte - overschrijding van de maximale samenstellingswaarde (vertaling advies Commissie Verheijen, Hoofdrapport, juni 2009, blz. 33, onder c en d). De initiatiefnemer meldt in die situatie voor aanvang van de werkzaamheden bij het bevoegd gezag of hij van deze mogelijkheid gebruik maakt. De hiervoor benodigde samenstellingsgegevens per partij grond en baggerspecie moeten bij levering door de leverancier aan de initiatiefnemer worden verstrekt (wordt onderdeel 6.1 van het SIKB protocol 9335-5 [in voorbereiding]). De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het bijhouden van het voortschrijdend (gewogen) gemiddelde van de samenstelling van de toegepaste partijen. De initiatiefnemer moet aan het bevoegd gezag kunnen aantonen dat is voldaan aan de voorwaarden als gesteld in het advies van de Commissie Verheijen. Onderzoek naar een hoger percentage dan 5% maakt onderdeel uit van het opstellen van protocol 9335-5.

5.2 Monitoring en toetsing tijdens herinrichting

In het inrichtingsplan wordt opgenomen op welke manier de monitoring plaatsvindt van het bereiken van de gestelde doelen en het in stand houden van de leeflaag. Dit zijn namelijk voorwaarden die rechtstreeks gekoppeld zijn aan de nuttige en functionele toepassing. Het doel van de monitoring is primair gericht op het behalen van het beoogde eindbeeld voor de plas zoals beschreven in het inrichtingsplan. Daarnaast gelden de monitoringsverplichtingen voortvloeiend uit paragraaf 4.4 en moet indien relevant getoetst worden aan de Lokale Maximale Waarden uit de Nota bodembeheer. De initiatiefnemer rapporteert de monitoringsgegevens aan de waterbeheerder.

Monitoring ecologie / doel herinrichting

De verondieping kan als doel hebben de ecologie in de plas te verbeteren. De initiatiefnemer zorgt voor de monitoring van de ecologische ontwikkeling. Na het behalen van het beoogde doel (ecologische doelstelling) neemt de eigenaar het beheer en de monitoring over. De initiatiefnemer analyseert het oppervlaktewater op de ecologie ondersteunende parameters zoals nutriënten, macro-ionen, zuurstof, zwevend stof, doorzicht en chlorofyl-A. Op basis van deze informatie kan de initiatiefnemer het proces tussentijds bijsturen met als doel de einddoelstelling te behalen en ongewenste effecten tijdens de vulfase te voorkomen. De eigenaar is echter verantwoordelijk voor het behalen van het einddoel.

Monitoring oppervlaktewater

De oppervlaktewaterkwaliteit wordt gemonitord om de chemische en ecologische toestand te volgen en te toetsen aan de in het inrichtingsplan, beleidsregels of Nota bodembeheer genoemde voorwaarden. De meetpunten voor de monitoring worden in overleg met de waterbeheerder vastgesteld. Uitgaande van een volledige mengzone kan dit meetpunt bijvoorbeeld in het midden van de plas worden gesitueerd (boven de eventueel aanwezige spronglaag).

In het monitoringsplan worden naast de LMW en andere afgesproken maximale waarden om de beoogde doelen te kunnen behalen, actiewaarden opgenomen als grenswaarden tijdens de uitvoeringsfase. In de gevallen waar een overschrijding van gestelde actiewaarden of normen wordt geconstateerd wordt een herbemonstering uitgevoerd. Indien deze weer een overschrijding aantonen wordt het werk gestaakt en dient de initiatiefnemer maatregelen voor te stellen aan bevoegd gezag om wel weer te voldoen aan de gestelde eisen.

Voor vrijliggende plassen dient de oppervlaktewaterkwaliteit te worden gemonitord en getoetst aan een aantal hieronder genoemde eisen. Voor niet vrijliggende plassen wordt alleen gemonitord indien het watersysteem hiertoe aanleiding geeft of als dit op basis van de Nota bodembeheer noodzakelijk is.

Nutriënten

Het gehalte totaalfosfaat mag tijdens en na de vulfase niet stijgen boven het gehalte dat correspondeert met de klasse 'matig' op de ecologische maatlat voor ondiepe plassen (type M14 van de STOWA). Deze bedraagt 0.135 mg P/l. Om eventuele eutrofiëringeffecten te kunnen verklaren of voorspellen dient naast het totaalfosfaat ook het gehalte aan orthofosfaat te worden gemeten. In geval van stikstoflimitatie mag het gehalte aan totaalstikstof (nitriet, nitraat, N-Kjeldahl) niet stijgen boven 1.3 mg/l. Deze waarden kunnen in overleg met de waterbeheerder worden vastgesteld en bijvoorbeeld gebaseerd worden op de huidige waterkwaliteit of de gestelde KRW doelen.

NH₃-gehalte

Ammoniak is zeer toxisch voor onder meer vissen. De concentratie aan ammoniak is afhankelijk van het stikstofgehalte (ammonium), zuurstof, temperatuur en pH. Er is nog geen richtwaarde voor ammoniak af te geven waaronder er geen problemen optreden. Het is daarom van belang om een negatieve trend in de voorwaarden die tot ammoniakvorming leiden te voorkomen. Om deze reden dienen zuurstof, temperatuur en pH minimaal maandelijks te worden gemeten en geregistreerd. Eventueel kan daar de meting van ammonium aan worden toegevoegd. Bij een negatieve trend dienen de activiteiten onmiddellijk te worden gestaakt en dient in overleg met de waterbeheerder te worden getreden.

Actiewaarden

Actiewaarden kunnen verschillen per locatie en worden geformuleerd:

- voor zware metalen en organische microverontreinigingen,
- voor macro-ionen en chlorofyl -a,
- voor doorzicht, nutriënten en zuurstof tijdens de vulfase.

De actiewaarden kunnen gebaseerd worden op de MTR, MKE (Milieu Kwaliteitseisen) of de KRW maatlatten voor diepe meren of ondiepe meren. Een voorbeeld voor actiewaarden in de vulfase voor vrijliggende plassen is opgenomen in bijlage 5. De invulling en het niveau van de genoemde actiewaarden kan verschillen afhankelijk van de specifieke situatie.

Monitoring en toetsing grondwater

Monitoring van het grondwater is niet noodzakelijk.

Indien een LMW is gesteld in de vorm van een emissienorm moet voor de toetsing van partijen grond en baggerspecie rekening gehouden worden met de volgende punten (nader uitgewerkt en toegelicht in bijlage 2):

- Voor organische contaminanten wordt standaard het evenwichtspartitie-concept gebruikt om op basis van concentraties in grond en bagger de poriewaterconcentratie te schatten, dat vervolgens getoetst wordt aan het vastgestelde toetscriterium (LMW).
- Metalen in natte (anaerobe) baggerspecie kunnen worden getoetst door op basis van een getrapte benadering worst-case emissies te bepalen. Dit is gebaseerd op onder andere de Kd-relaties. Hierdoor hoeft niet voor alle partijen een poriewateronderzoek uitgevoerd te worden.
- De anaerobe beschikbaarheidsproef (0,001M CaCl₂ extractie) voor schatting van poriewaterconcentratie is beschikbaar maar nog niet operationeel. Deze moet nog gevalideerd worden. De bij andere grootschalige bodemtoepassingen gehanteerde kolomproef, zoals beschreven in de Rbk wordt niet representatief geacht voor de omstandigheden waaronder grond en baggerspecie worden toegepast in een diepe plas.
- Voor droge (aerobe) baggerspecie of grond is door het de komende jaren nog ontbreken van een representatieve emissieproef, toetsing op dit moment alleen mogelijk indien een LMW is vastgesteld op basis van samenstellingswaarden

Monitoring eindbeeld en afdeklaag

Tijdens de uitvoering peilt de initiatiefnemer periodiek de waterdieptes. Bij afronding van een fase meet de initiatiefnemer gedetailleerd de gemaakte profielen, zowel vóór als na afdekking. Tevens wordt de kwaliteit van de afdeklaag gecontroleerd. Per fase rapporteert de initiatiefnemer aan de waterbeheerder. In de fase na de overdracht is de eigenaar verantwoordelijk voor het in stand houden van de afdeklaag en zo nodig herstel daarvan.

Risico's en beheersmaatregelen

Afhankelijk van de specifieke situatie is aandacht nodig voor mogelijke risico's, kans van optreden en eventuele beheersmaatregelen. Het bevoegd gezag kan dit als aanvulling op het inrichtingsplan eisen. In bijlage 5 is een voorbeeld opgenomen van de wijze waarop mogelijke risico's kunnen worden ingeschat. Ook zijn voorbeelden van beheersmaatregelen aangegeven. In deze gevallen wordt in overleg met bevoegd gezag door de initiatiefnemer een voorstel gedaan voor herstel of verbetering.

Voor twee situaties kunnen maatregelen gevraagd worden door het bevoegd gezag; voor het niet behalen van de doelstelling van de herinrichtingen en voor het herstellen van mogelijke negatieve effecten op de omgeving.

5.3 Evaluatie einddoel

Na afronding van de werkzaamheden wordt door de initiatiefnemer gerapporteerd aan het bevoegd gezag. Deze rapportage is gebaseerd op de resultaten van de monitoring en de nulsituatie. In deze rapportage wordt aangegeven hoe de uitvoering is verlopen en hoe de afdeklaag is aangebracht.

Daarnaast geeft de initiatiefnemer aan of het gewenste eindbeeld van de herinrichting behaald is. Hiervoor kunnen diverse monitoringsgegevens worden gebruikt, afhankelijk van het beoogde doel van de herinrichting. Indien het doel was om een bepaalde vorm oevers aan te leggen in verband met de veiligheid dienen de gegevens aan te tonen dat dit ook daadwerkelijk gerealiseerd is. Wanneer het einddoel gericht is op het bereiken van een bepaalde ecologische toestand kan het geruime tijd in beslag nemen voordat een min of meer stabiel ecologisch evenwicht gerealiseerd is. De monitoring van de ecologie dient in dat geval door te lopen tot het einddoel is bereikt. Uiterlijk binnen twee jaar na afronding van de werkzaamheden (of zoveel eerder als mogelijk) dient de ecologische situatie te worden gerapporteerd aan het bevoegd gezag. Indien de doelstelling van de herinrichting 'natuur' betreft kan de eindsituatie beoordeeld worden aan de hand van de KRW-maatlat (STOWA) van het beoogde watertype.

Indien het beoogde eindbeeld of doelstelling van de herinrichting is behaald kan op aanwijzing van het bevoegd gezag worden overgegaan naar de beheerfase van de herinrichting.

De initiatiefnemer moet als onderdeel van het inrichtingsplan aangeven welke maatregelen genomen worden indien het eindbeeld niet behaald wordt. Het bevoegd gezag bepaalt in hoeverre deze maatregelen voldoende worden geacht.

5.4 Controle en handhaving

Het bevoegd gezag moet voor het herinrichten van diepe plassen een toezicht- en handhavingplan hebben. Voor het toezicht en de handhaving kan gebruik gemaakt worden van het HUM-Bbk (Handhaving Uitvoerings Methode – Besluit Bodemkwaliteit, zie www.bodemplus.nl). In bijlage 6 zijn minimumeisen opgenomen voor de onderdelen die in het toezichtplan uitgewerkt moeten zijn. Binnen het kader van het Bbk is het van belang de controle vooraf goed vorm te geven, zeker omdat met het meldingsstelsel de controle reactief is. Door bijvoorbeeld in het inrichtingsplan expliciet op te nemen wanneer afwijkingen en risico's aan bevoegd gezag moeten worden gemeld.

Onderstaand schema illustreert de controlemomenten die in het proces van ontgraven/baggeren tot aan het toepassen zijn 'ingebouwd'.

Naast alle controlemomenten vooraf controleert het bevoegd gezag tijdens de uitvoering van de herinrichting of de toepassing uitgevoerd wordt conform het ingediende inrichtingsplan. Deze controle is gericht op:

- het bereiken van de gewenste inrichting
- het werken binnen de gestelde kaders van het Bbk en deze handreiking
- het naleven van het monitoringplan
- melding afwijkingen, risico, overschrijding actiewaarden

De initiatiefnemer moet desgevraagd gegevens kunnen overleggen waaruit blijkt dat gewerkt wordt binnen de randvoorwaarden van het Bbk en de afspraken zoals vastgelegd in het inrichtingsplan. Iedere toe te passen partij grond en/of baggerspecie, dient binnen de daarvoor geldende regels

gemeld te worden. Het bevoegd gezag hiervoor is primair de waterbeheerder. Voor de overige benodigde vergunningen of ontheffingen zijn uiteraard overige bevoegde overheden aanspreekbaar. Indien omwonenden of belanghebbenden onregelmatigheden of afwijkingen van het inrichtingsplan of Bbk vermoeden, kunnen deze een verzoek tot handhaving indienen bij het betreffende bevoegd gezag.

Indien niet volgens de ingediende methoden gewerkt wordt, kan de waterbeheerder de werkzaamheden stil leggen en worden met de initiatiefnemer afspraken gemaakt over het oplossen van de geconstateerde onregelmatigheden. Indien noodzakelijk kunnen bestuurlijke en strafrechtelijke maatregelen genomen worden.

5.5 Bevoegdheden en aansprakelijkheden

Hieronder volgt allereerst een beknopt overzicht van de bevoegdheidsverdeling bij het herinrichten van een diepe plas. Daarna wordt kort aandacht besteed aan de mogelijke aansprakelijkheidsstelling die kan optreden bij verontreinigingen.

Bevoegdheidsverdeling bij herinrichting diepe plassen (Bbk)

Om de bevoegdheden bij het herinrichten van een diepe plas te kunnen doorgronden is het van belang te weten dat het beheer van het (grond)water vanuit de Nederlandse wetgeving niet bij één (grond)waterbeheerder ligt. Het (grond)waterkwaliteitsbeheer is gereguleerd vanuit de handelingen die de kwaliteit van het grondwater beïnvloeden. Aan deze specifieke handelingen zijn vervolgens bevoegdheden gekoppeld. Voor toepassingen in diepe plassen geldt het Besluit bodemkwaliteit. In het Besluit bodemkwaliteit is opgenomen dat de waterbeheerder (waterschap of Rijkswaterstaat) bevoegd gezag is voor de handeling ‘toepassingen in oppervlaktewaterlichamen’. Dit geldt dan dus ook bij toepassingen in operationele zandwinningen, waarvoor een ontgrondingsvergunning en Wm-vergunning of omgevingsvergunning voor een inrichting is verleend. Bij het toepassen in een oppervlaktewaterlichaam dienen de belangen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater te worden meegenomen.

Bij de uitoefening van bevoegdheden is dan ook een goede samenwerking tussen overheden noodzakelijk om keuzes over het gewenste beschermingsniveau te bepalen met als doel het grondwater te beschermen. In hoofdstuk 4.4 wordt daarom ingezet op een goede samenwerking tussen waterbeheerder en provincie om te komen tot verantwoorde normstelling. De waterbeheerder stelt vanuit haar bevoegdheidsrol op basis van het Bbk een eventuele nota bodembeheer vast.

Dit betekent dat de waterbeheerder toezicht moet houden en bestuurlijk kan handhaven op:

- de wijze van toepassing (overeenkomstig de kwaliteitsverklaring en eventueel in overeenstemming met de gebiedsspecifieke voorwaarden);
- de tijdige en correcte melding;
- de te verstrekken kwaliteitsverklaringen.

De waterbeheerder heeft de bevoegdheid tot bestuurlijke handhaving tegen zowel de aannemer (de toepasser) als de opdrachtgever (degene die laat toepassen) bij toepassing van grond, baggerspecie en/of bouwstoffen in een oppervlaktewaterlichaam. De beheerder kan ook na afronding van de herinrichting handhavend optreden, indien mocht blijken dat de toepassing heeft geleid tot een verontreiniging van het grondwater rondom de diepe plas. In de laatste situatie hebben provincies en gemeenten vanuit de beoogde samenwerking tussen overheden slechts een signalerende en ondersteunende rol. Hierbij moet concreet worden gedacht aan gezamenlijk onderzoek naar de handeling (op landbodem en/of in oppervlaktewater) die de verontreiniging zou hebben kunnen veroorzaken.

Gezamenlijke zorg voor het grondwaterkwaliteitsbeheer vertaald in taakverdeling:

- De gemeente en provincie zijn bevoegd gezag voor lozingen (waaronder toepassingen van grond en bagger) in de landbodem. Zij houden daarbij rekening met de effecten op de grondwaterkwaliteit.
- De waterbeheerder is bevoegd voor de regulering van lozingen (waaronder toepassingen van grond en bagger) in oppervlaktewaterlichamen, inclusief lozingen in de bodem en oever van oppervlaktewaterlichamen. De waterbeheerder houdt daarbij rekening met de effecten op de grondwaterkwaliteit.
- De provincie dan wel één van de 25 aangewezen gemeenten zijn bevoegd gezag voor ontgravingen / landbodemsaneringen, inclusief de sanering van grondwater dat zich in de landbodem bevindt.
- De waterbeheerder heeft tot taak maatregelen te nemen om de gewenste gebiedskwaliteit te bereiken, en kan daartoe een ingreep in de waterbodem doen. Daarbij houdt hij rekening met de effecten van waterbodemverontreinigingen op de grondwaterkwaliteit.

Bevoegdheden Inspectie Verkeer en Waterstaat (IVW)

De IVW is bevoegd gezag voor de ketens grond en baggerspecie tot aan het daadwerkelijk toepassen in de diepe plas, voor zover de activiteiten vallen onder hoofdstuk 2 van het Bbk (Kwaliteit van de uitvoering van een werkzaamheid). Daarnaast vervult de IVW de rol van toezichthouder op eigen projecten van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat is als waterbeheerder verantwoordelijk voor de handhaving en het toezicht op projecten van derden binnen haar beheergebied.

Dit brengt de volgende taken voor de IVW met zich:

- adviserende rol bij het verlenen van de erkenningen
- uitoefenen van toezicht op erkende intermediairs en certificerende instellingen
- het zonodig bestuurlijk handhavend optreden als de vereiste erkenning ontbreekt
- het zonodig schorsen of intrekken van erkenningen bij geconstateerde overtredingen

Met de VROM-Inspectie heeft de IVW een ‘Toezichtloket bodem’ ingericht. Bij dit toezichtloket kunnen signalen afgegeven worden over bedrijven en overheden die vermoedelijk bodem- en/of bouwstoffenregelgeving overtreden (www.ivw.nl/bodemsignaal/)

Aansprakelijkheidsrisico's

Bij het toepassen van bouwstoffen, grond en baggerspecie is het in beginsel mogelijk om als veroorzaker langs twee wegen aansprakelijk te worden gesteld voor bijvoorbeeld een verontreiniging van het grond- en/of oppervlaktewaterlichaam: publiek- of privaatrechtelijk.

Publiekrechtelijk aansprakelijkheidsrisico voor gevolgen van verondieping diepe plas

Degene die grond of bagger toepast in een diepe plas en daarbij voldoet aan het Bbk en de daarbij behorende Regeling, Circulaire, Handreiking en eventueel door de waterbeheerder vastgestelde nota bodembeheer, hoeft niet te vermoeden dat door deze handelingen mogelijk de bodem of het oppervlaktewater verontreinigd of aangetast kan raken. Met andere woorden: als degene die grond en bagger toepast voldoet aan de eisen uit deze documenten dan voldoet hij daarmee tevens aan de zorgplicht van de Waterwet (artikel 6.8) en in beginsel ook aan de zorgplicht van art. 7 Bbk. Het voldoen aan deze documenten ontslaat degene die grond en bagger toepast niet van publiekrechtelijke aansprakelijkheid indien toch blijkt dat ten gevolge van de toepassing van grond en baggerspecie in een diepe plas een verontreiniging ontstaat van grond- of oppervlaktewater.

Als grond of baggerspecie uitsluitend in een oppervlaktewaterlichaam is toegepast, zoals veelal het geval zal zijn bij diepe plassen, valt een eventuele ontstane verontreiniging ook niet onder artikel 13 Wbb en vanuit de taakverdeling tussen de overheden in het (grond)waterbeheer dan ook niet onder bevoegdheid van provincies dan wel de grotere gemeenten.

De zorgplicht van artikel 7 Bbk richt zich tot degene die toepast of laat toepassen als bedoeld in artikel 1 Bbk. Het is in eerste instantie aan de waterbeheerder als bevoegd gezag om te beoordelen of redelijkerwijs alles is gedaan om de verontreiniging te voorkomen dan wel te beperken. Indien dit leidt tot handhaving, waartegen bezwaar wordt gemaakt, dan zal het uiteindelijk de rechter zijn die beslist of al dan niet aan de zorgplicht is voldaan.

Privaatrechtelijk aansprakelijkheidsrisico bij toepassing van grond en baggerspecie in diepe plassen

Het voldoen aan de publiekrechtelijke verplichtingen zoals een vergunning of een melding vrijwaart de toepasser niet van de kans privaatrechtelijk aansprakelijk gesteld te worden voor geconstateerde verontreinigingen e.d.. Omdat er publiekrechtelijk echter voldoende mogelijkheden zijn om tot aansprakelijkheidsstelling over te gaan, is het niet erg waarschijnlijk dat privaatrechtelijke aansprakelijkheidsstelling snel in beeld komt.

6 Beheer van de locatie

De locatie zoals deze na afronding is opgeleverd, conform het in het inrichtingsplan geformuleerde eindbeeld, vormt het uitgangspunt voor het toekomstige beheer.

Verantwoordelijkheden

De waterbeheerder ziet toe op het naleven van de gemaakte afspraken voor het beheer van de locatie. De eigenaar is voor de waterbeheerder altijd verantwoordelijk voor het beheer van de toepassing, tenzij duidelijke afspraken zijn gemaakt tussen de eigenaar en initiatiefnemer dat de initiatiefnemer rechtstreeks kan worden aangesproken voor het beheer (vastgelegd in het inrichtingsplan).

Beheerplan

In een beheerplan dat de initiatiefnemer en/of eigenaar indient als onderdeel van het inrichtingsplan wordt aangegeven hoe de toepassing in stand gehouden wordt. Het beheerplan dient in te gaan op de activiteiten die de initiatiefnemer of eigenaar uitvoert om aan te tonen dat de herinrichting voldoet aan de gestelde doelen voor de diepe plas. In het beheerplan wordt tenminste invulling gegeven aan:

1. Eigendom en beheer, contactpersonen,
2. Monitoring doel en afdeklaag,
3. Toekomstige ontwikkelingen.

1) In het beheerplan wordt duidelijk aangegeven wie de plas op welk moment in beheer heeft en wanneer de initiatiefnemer het beheer overdraagt aan de eigenaar. Het moment van overdracht wordt schriftelijk gemeld aan de waterbeheerder. Hierbij zijn concreet de contactpersonen aangegeven.

2) Het monitoren van de inrichting moet gericht zijn op het in stand houden van de toepassing. De monitoring moet dus gekoppeld zijn aan de doelstelling zoals deze in het inrichtingsplan is aangegeven. De afdeklaag dient te allen tijde op de vereiste dikte van minimaal een halve meter te en op de vereiste kwaliteit te worden gehouden, zoals beschreven in het inrichtingsplan. Indien de afdeklaag niet aan één of beide eisen voldoet dan dient deze te worden hersteld. Indien de ligging en kwaliteit van de afdeklaag gedurende een afgesproken periode (bijvoorbeeld vijf jaar) stabiel blijkt, dan kan dit onderdeel van de monitoring worden beëindigd.

3) Indien zich onvoorziene ontwikkelingen m.b.t. de bestemming en functies van de waterplas voordoen dan dient dit gemeld te worden aan het bevoegd gezag en het beheer daarop te worden afgestemd. Dergelijke ontwikkelingen moeten passen in het bestemmingsplan of water(beheer)plan.

Bijlage 1: Definities en toelichting gebruikte begrippen

Diepe plas:

Een met water gevulde verdieping / put in de (water)bodem die ontstaan is als gevolg van zand-, grind-, of kleiwinning of dijkdoorbraak (zoals wielen en kolken).

Vrijliggende diepe plas:

Een diepe plas, niet gelegen in een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, die boven de spronglaag nauwelijks gevoed worden door oppervlaktewater van elders. De verblijftijd van het water is voor 90% van het jaar langer dan een maand.

Als de diepe plas een gedeelte uitmaakt van een groter oppervlaktewaterlichaam wordt de rest van het oppervlaktewaterlichaam beschouwd als oppervlaktewater van elders.

Niet vrijliggende diepe plas:

Een diepe plas, gelegen in een oppervlaktewaterlichaam in beheer bij het Rijk, of diepe plas die niet aan de definitie van vrijliggende plas voldoet⁹.

Gebiedseigen baggerspecie - regionale oppervlaktewaterlichamen:

De baggerspecie die afkomstig is uit de (regionale) wateren binnen het eigen beheergebied alsmede de baggerspecie die vrijkomt uit hetzelfde oppervlaktewaterlichaam als waarin het wordt toegepast.

Gebiedseigen baggerspecie - rijkswateren:

De baggerspecie die afkomstig is uit hetzelfde stroomgebied¹⁰ als waarin de diepe plas gelegen is.

Oppervlaktewaterlichaam in de Waterwet:

Samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water, met de daarin aanwezige stoffen, alsmede de bijbehorende bodem, oevers en, voor zover uitdrukkelijk aangewezen krachtens deze wet, drogere oevergebieden, alsmede flora en fauna.

Lopende initiatieven:

Initiatieven waarvoor **voor** inwerkingtreding van de Circulaire herinrichting diepe plassen een melding op grond van het Bbk is ontvangen en waarvan de eerste partij grond of baggerspecie al is toegepast. Dit kunnen ook initiatieven zijn, die onder het regime van het Bouwstoffenbesluit zijn aangevangen.

Nieuwe initiatieven:

Initiatieven waarvoor **na** inwerkingtreding van de Circulaire herinrichting diepe plassen een melding op grond van het Bbk is ontvangen of initiatieven die niet voldoen aan de definitie van lopende initiatieven.

⁹ Uit de definities volgt dat voor regionaal water een diepe plas die in permanente verbinding staat met overig oppervlaktewater wel als een vrijliggende plas wordt beschouwd indien de verblijftijd van het water groot is.

¹⁰ Stroomgebieden: Maas, Rijn, Schelde en Eems

Bijlage 2: Toelichting op toetsingskader

Indien een Nota bodembeheer is opgesteld, gelden de toepassingseisen uit de Nota bodembeheer. Daarboven gelden mogelijk acceptatiecriteria die de initiatiefnemer van de herinrichting zelf stelt in het inrichtingsplan. De volgende voorwaarden gelden voor de toetsing:

A Toetsing partijen aan LMW oppervlaktewater

Voor toe te passen partijen vindt met betrekking tot metalen naast de toetsing onder C. geen toetsing plaats. Op basis van een uit te voeren monitoring van het oppervlaktewater (zie paragraaf 5.2.) wordt namelijk getoetst of de oppervlaktewaterkwaliteit na het realiseren van het eindbeeld voldoet aan de vastgestelde 'LMW oppervlaktewater'. Voor nutriënten wordt getoetst aan in de Nota bodembeheer hiervoor opgenomen LMW. Voor bodemvreemd materiaal wordt getoetst aan eventueel in de Nota bodembeheer hiervoor opgenomen LMW. Tijdens de uitvoeringsfase wordt getoetst aan de gestelde actiewaarden uit het monitoringsplan.

B Toetsing partijen aan LMW afdeklaag

Voor contaminanten wordt getoetst aan de LMW die in de Nota bodembeheer hiervoor zijn vastgesteld. Voor nutriënten wordt getoetst aan in de Nota bodembeheer hiervoor opgenomen LMW. Voor bodemvreemd materiaal wordt getoetst aan eventueel in de Nota bodembeheer hiervoor opgenomen LMW.

C Toetsing partijen aan LMW grondwater

Partijen grond en baggerspecie die worden toegepast worden getoetst aan de LMW die in de Nota bodembeheer zijn vastgesteld. In het geval dat dit samenstellingswaarden zijn, vindt toetsing van gehalten in de toe te passen partijen plaats aan deze samenstellingswaarden conform de eisen die in de Nota bodembeheer worden gesteld (toetsing op basis van gemiddelden, P80 of anderszins). Indien de LMW een emissienorm betreft (bijvoorbeeld een MTR water, opgelost) gelden de onderstaande voorwaarden.

Voor organische contaminanten wordt standaard het evenwichtspartitie-concept gebruikt om op basis van concentraties in grond en bagger de poriewaterconcentratie te schatten, dat getoetst wordt aan het vastgestelde toetscriterium (LMW). Bij het evenwichtspartitie-concept is het uitgangspunt dat de biologische beschikbaarheid van organische microverontreinigingen sterk bepaald wordt door het organische koolstofgehalte van het sediment.

Voor metalen wordt voor natte baggerspecie onderstaande getrapte benadering gehanteerd, die er toe leidt dat niet in alle gevallen een beschikbaarheidsproef noodzakelijk is om de emissie te bepalen.

- I. Schatting van de worst case emissie op basis van poriewaterconcentraties via Kd-relaties die specifieke voor anaerobe sedimenten zijn afgeleid. Wanneer een relatie niet beschikbaar is voor een metaal of toetsing van het geschatte poriewaterconcentratie aan de LMW een overschrijding geeft, dient stap II uitgevoerd te worden. Stap I mag ook worden overgeslagen als men partijen direct volgens stap II wenst te toetsen.

Tabel XX Empirische Kd-relaties voor metalen in anaeroob sediment (Vink, J. en J. de Weert, 2009).

Stof	Relatie Kd en sediment karakteristieken
Arseen	$\text{Log Kd} = 2.46 + 0.032 [\text{lutum (\%)}] r^2=0.32$
Cadmium	$\text{Log Kd} = 3.23 - 0.001 [\text{SO}_4] + 0.054 [\text{lutum (\%)}] r^2=0.75$ $\text{Log Kd} = 3.09 + 0.05 [\text{lutum (\%)}] r^2=0.47$
Koper	$\text{Log Kd} = 17.4 - 0.06 [\text{lutum (\%)}] - 2 [\text{pH}] + 0.001 [\text{SO}_4] r^2=0.70$ $\text{Log Kd} = 10.4 - [\text{pH}] + 0.04 [\text{Fe (g/kg)}] r^2=0.58$
Nikkel	$\text{Log Kd} = 3.66 (< 2 \times \text{MTR}) \text{ st.dev}=0.46$ $\text{Log Kd} = 2.97 (>> 2 \times \text{MTR}) \text{ st.dev}=0.55$
Lood	$\text{Log Kd} = 4.22 + 0.08 [\text{lutum (\%)}] - 0.002 [\text{Mn (mg/kg)}] r^2=0.84$
Zink	$\text{Log Kd} = 2.94 + 0.05 [\text{lutum (\%)}] r^2=0.42$

In combinatie met de volgende formule kan voor ieder gehalte in bagger een bijbehorende poriewaterconcentratie worden berekend, als de bodemeigenschappen (lutum, pH, SO₄, Fe, Mn, bekend zijn:

$$C_{\text{opgelost}} = C_{\text{vast}} / K_d$$

C_{vast} = hoeveelheid stof aan de vaste fase (mg/kg)

C_{opgelost} = concentratie van de stof in oplossing (mg/L)

Andersom kan voor iedere poriewaterconcentratie een bijbehorend gehalte in baggerspecie worden berekend.

Voor een eenvoudige toetsing tijdens de uitvoering van aangeboden partijen, kunnen 'gehalte-criteria diagrammen' worden opgesteld, waarbij op basis van het metaalgehalte en het lutumgehalte in de baggerspecie snel afgeleid kan worden of toepassing van een partij mogelijk is in de betreffende diepe plas. In hoofdstuk 5.2. van het rapport 'Locatiespecifieke beoordeling verondiepen diepe plassen' zijn voorbeelden en nadere toelichting opgenomen.

- II. **Anaerobe** beschikbaarheidproef (0,001M CaCl₂ extractie) voor schatting van poriewaterconcentratie. Deze toets is ontwikkeld maar nog niet gevalideerd. Zal naar verwachting medio 2011 effectief worden bij laboratoria. De bij andere grootschalige bodemtoepassingen gehanteerde kolomproef, zoals beschreven in de Rbk wordt niet representatief geacht voor de omstandigheden waaronder grond en baggerspecie worden toegepast in een diepe plas.

Voor droge (aerobe) baggerspecie of grond is door het de komende jaren nog ontbreken van een representatieve emissieproef, toetsing op dit moment alleen mogelijk indien een LMW is vastgesteld op basis van samenstellingswaarden.

Bijlage 3: Landelijke achtergrondwaarden, MTT en MTR behorend bij locatiespecifieke afweging (µg/l)

Stof	Achtergrondwaarden Grondwater diep (AC grondwater, diep) (µg/l) [www.rivm.nl/rvs]	MTT eco, water, opgelost (µg/l) [diverse bronnen, zie Lijzen e.a., in druk]	MTR eco, grondwater, opgelost (MTT+ACdiep) (µg/l)	JG-MKN, oppervlakte water, opgelost (µg/l) [Regeling monitoring KRW]
Arseen	7	24	31	32 *
Barium	197	29	226	9,3
Cadmium	0,06	0,34	0,4	0,08-0,25
Kobalt	0,6	0,5	1,1	0,089
Chroom	2,4	8,7	11	3,4
Koper	1,3	1,1	2,4	3,8 *
Kwik	-	0,23	0,23	0,05
Molybdeen	0,7	340	341	136
Nikkel	2,1	1,9	3,9	20
Lood	1,6	11	13	7,2
Antimoon	0,09	6,2	6,3	7,2 *
Tin	< 2	0,6	n.a.	0,6
Vanadium	1,2	4,1	5,3	5,1
Zink	24	7,3	31	7,8
Naftaleen				2,4
Fenantreen				0,3 *
Antraceen				0,1
Fluorantheen				0,1
Chryseen				0,9 *
Benzo(a)antraceen				0,03 *
Benzo(a)pyreen				0,05
Benzo(k)fluorantheen				0,03
Indeno (1,2,3cd)pyreen				0,002
Benzo(ghi)peryleen				0,002
PCB (indiv.)				8 µg/kg ds *

*MTR, oppervlaktewater totaal

Bijlage 4: Eisen uitvoeringspraktijk voor bodemvreemd materiaal

De initiatiefnemer en de waterbeheerder (als bevoegd gezag) hebben de verantwoordelijkheid om zorgvuldig te opereren met betrekking tot bodemvreemd materiaal in toe te passen grond en baggerspecie.

Taak initiatiefnemer:

- De initiatiefnemer (en/of degene die in zijn opdracht de herinrichting uitvoert) dient zich te houden aan de regels omtrent bodemvreemd materiaal uit het Besluit bodemkwaliteit. Vanuit artikel 34 van dit Besluit is geregeld dat grond en baggerspecie bij toepassing niet meer dan 20 gewichtsprocenten bodemvreemd materiaal bevat. Grond of baggerspecie met meer dan 20 % bodemvreemd materiaal wordt in het kader van het Bbk niet als grond of baggerspecie beschouwd en is om die reden niet als baggerspecie of grond toepasbaar. Uit het Besluit bodemkwaliteit volgt, met grote nadruk, dat de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal niet als gevolg van actieve bijmenging in de grond en baggerspecie terecht mag komen. De hoeveelheid in de toe te passen partijen grond en baggerspecie mag dus niet hoger zijn dan de hoeveelheid in de bodem van de herkomstlocatie van de grond en baggerspecie, waarbij de regels van zorgvuldig slopen van opstallen, gescheiden ontgraven en houden van puin en afvallagen, zorgvuldig baggeren etc. onverkort van kracht zijn.
- De initiatiefnemer van een herinrichting van een diepe plas dient in zijn contract met de leverancier van de grond en baggerspecie (acceptatie)voorwaarden op te nemen over een maximaal percentage bodemvreemd materiaal en/of een differentiatie naar de aard van het bodemvreemd materiaal (veelal maximale afmetingen en drijvend materiaal).
- De initiatiefnemer dient bij acceptatie te toetsen of voldaan is aan de (acceptatie)voorwaarden en op moment van toepassing een visuele inspectie uit te voeren op de toepassingslocatie.
- Aangezien door het intensieve gebruik van onze bodem en de technieken die haalbaar en betaalbaar zijn, de aanwezigheid van bodemvreemd materiaal niet altijd te voorkomen is, dienen bij toepassing van grond afkomstig van droge herkomstlocaties technische voorzieningen te worden getroffen om te voorkomen dat onverhoopt toch aanwezige drijvende materialen zich over de plas verspreiden.
- De initiatiefnemer dient in het inrichtingsplan op te nemen op welke wijze hij omgaat met bodemvreemd materiaal bij de toepassing én op welke wijze hij in redelijkheid als terreinbeheerder kan voorkomen dat derden tijdens de uitvoering van het project, ook buiten de werktijden, afval kunnen storten.

Taak waterbeheerder:

- In bestekken en contracten tussen waterbeheerders en baggeraars, waarbij de kans aanwezig is dat de bagger wordt toegepast in een diepe plas, dient de eis worden opgenomen (en dat is nu al vaak het geval) om technieken, als zeven over een raster, of doelvoorschriften toe te passen om bodemvreemd materiaal zo veel als mogelijk te verwijderen. De waterbeheerder dient zich als ontdoener op de baggerlocatie te overtuigen dat deze voorgeschreven technieken worden ingezet of de doelvoorschriften worden nageleefd.
- De waterbeheerder dient te overwegen of hij op grond van artikel 45 van het Besluit bodemkwaliteit de wettelijke mogelijkheid wil benutten om pro-actief voor het beheergebied aanvullende eisen wil stellen aan de toegestane aard en percentage bodemvreemd materiaal, waaraan alle toepassers/initiatiefnemers zijn gehouden. Dit kan ook vastgelegd worden in de Nota bodembeheer.
- De waterbeheerder dient als bevoegd gezag op het punt van bodemvreemd materiaal tenminste door toetsing van de melding en inspectie op de locatie toezicht te houden en de door de initiatiefnemer in het inrichtingsplan beschreven werkwijze te controleren en zo nodig handhavend op te treden (zie ook bijlage 5, toezichtplan).

Bijlage 5: Voorbeelden van een aantal monitoring en beheersmaatregelen, op basis van het monitorings- en beheerplan van de Grote Veenderplas

Uitdrukkelijk wordt hier gemeld dat dit een voorbeeld is voor de opzet van de monitoring. Het staat het bevoegd gezag uiteraard vrij hier een andere invulling aan te geven.

Onderdeel	Soort onderzoek	Meetfrequentie in de realisatieperiode	Meetfrequentie tot 2 jaar na realisatie	Meetfrequentie ⁶ na behalen natuurdoeltype en overdracht
Oppervlakte water	Metalen en PAK, minerale olie en DOC ^{2,3}	0-onderzoek waterbeheerder 4x per jaar (1 meetpunt)	4x per jaar (1 meetpunt)	1x per jaar
	Verantwoordelijke:	initiatiefnemer	initiatiefnemer	eigenaar
Ecosysteem	Ecologie en ecologie ondersteunde parameters ^{1,5}	12x per jaar ⁴ (1 meetpunt, diep gedeelte)	6 x per jaar, 2 meetpunten ^{4,7} (april t/m september)	4 x per jaar, 2 meetpunten ⁴ (april t/m september)
	Verantwoordelijke:	initiatiefnemer	initiatiefnemer	eigenaar
Waterbodem	Afdeklaag	Periodiek handmatig peilen. 3 maanden na einde: seismisch onderzoek + chemisch onderzoek	Seismisch onderzoek profiel waterbodem voor overdracht, zo nodig chemisch onderzoek afgeschoven delen.	
	Verantwoordelijke:	initiatiefnemer	initiatiefnemer	eigenaar
Grondwater	Stijghoogten 1 ^e WVP	maandlijks in (aantal) buizen	maandlijks, (aantal) buizen	eens per 3 jaar maandlijks, (aantal) buizen
	Stijghoogten 2 ^e WVP	4 x per jaar, (aantal) buis	4 x per jaar, (aantal) buis	4 x per jaar, (aantal) buis
	Verantwoordelijke:	initiatiefnemer	initiatiefnemer	eigenaar

Toelichting op tabel (nb.: dit zijn voorbeelden)

- Tijdens de vulfase meting op zuurgraad, alkaliniteit, onopgeloste bestanddelen, gloeirest van onopgeloste bestanddelen, geleidingsvermogen, totaal-fosfaat, ortho-fosfaat, Kjeldahl-stikstof, totaal-stikstof, berekening ammonium, nitraat, nitriet, chloride, sulfaat, zuurstof, doorzicht, watertemperatuur en 6x per jaar in de zomermaanden chlorofyl-A, en fytoplankton samenstelling.
- Meting vindt plaats op representatief meetpunt op 10 meter afstand van de toepassingslocatie.
- Barium, Cadmium, Kobalt, Koper, Kwik, Lood, Molybdeen, Nikkel, Tin, Zink en Arseen. Voor cadmium, kwik, lood, zink, barium, molybdeen metalen heeft de MKN betrekking op de opgeloste concentratie. Dit is de opgeloste fase van een watermonster die wordt verkregen door filtratie over een filter van 0,45µm of een gelijkwaardige voorbehandeling.
- Meting vindt plaats op representatief meetpunt ter hoogte van het diepe gedeelte (bij de steile oever) op ecologie (fytoplankton) en ecologie ondersteunde stoffen. Na realisatie wordt op 2e meetpunt/traject ter plaatse van het ondiepe gedeelte (0,50 meter) in de luwte doorzicht en macrofyten (1x jaar) gemeten
- Na de vulfase meting op zuurgraad, onopgeloste bestanddelen, gloeirest van onopgeloste bestanddelen, totaal-fosfaat, ortho-fosfaat, zuurstof, en 6x per jaar in de zomermaanden chlorofyl-A, en fytoplankton samenstelling.
- Wanneer 2 jaar na realisatie het gewenste natuurdoeltype is bereikt en de plas is overgedragen aan de eigenaar behoeft de initiatiefnemer niet meer te monitoren. Mocht blijken dat het natuurdoeltype niet meer bereikt wordt zal het waterbeheerder in overleg gaan met de eigenaar. De eigenaar blijft verplicht passende herstelmaatregelen te nemen. De frequentie van meten kan, afhankelijk van de resultaten, aangepast worden naar 1 meetjaar per 3 jaar.

7. Vermindering van de frequentie van maandelijks naar enkel de 6 zomermaanden kan alleen wanneer de trend vanuit metingen tijdens de vulfase hier aanleiding toe geeft (In overleg zoals beschreven in beleidsregels.)
8. Gidsstoffen 1e WVP: ammonium, arseen, chroom. Monsters worden genomen via passieve monsternamen uit peilbuizen

Risico (voorbeeld)	kans (voorbeeld)	gevolg (voorbeeld)	Beheersmaatregel (voorbeeld)
uitvoeringsperiode			actie initiatiefnemer
Het gewenste natuurdoeltype wordt niet gehaald in 2018	< 10%		Maatregelen nemen om wel te voldoen aan doelstelling Uitstellen van overdracht aan eigenaar
Meer dan 20% bodemvreemd materiaal in een partij toe te passen grond of baggerspecie	< 1%	Klein	Systematische controle door de initiatiefnemer en handhaving door waterbeheerder
Bodemprofiel en sedimentkwaliteit voldoen in eindsituatie niet aan de doelstelling	< 10%	Klein	Herstel profiel Aanbrengen van nieuwe afdeklaag Voortzetten monitoring
Afsluiven van deklaag	< 10%	Klein	Herstel deklaag
Oppervlaktewater heeft doorzicht van minder dan 0,5 meter tijdens de uitvoering	< 10%	Effect op algen	Gebruik van slibschermen
Kwaliteit oppervlaktewater voldoet tijdens de realisatie niet aan de gestelde normen	< 10%	Nihil	Direct gebruik van andere materialen
na overdracht aan eigenaar			actie eigenaar
Oppervlaktewater heeft doorzicht van minder dan 0,5 meter na de uitvoering	< 5%	Effect op algen	Aanbrengen van vegetatie Visstand beheer Dosereren van ijzerchloride
Afdeklaag is minder dan 0,5 meter dik	< 10%	Klein	Herstel afdeklaag
Oppervlaktewater wordt eutroof, ondanks toegepaste afdekking	< 5%	Groot	Aanbrengen van vegetatie Visstand beheer Dosereren van ijzerchloride
Oppervlaktewater voldoet na realisatie niet aan de gestelde kwaliteitsdoelstellingen	< 10%	Klein	Voortgaan met monitoren

Bijlage 6: Minimumeisen toezichtplan

Hieronder worden de minimum criteria benoemd waar een toezichtplan bij herinrichting van diepe plassen aan dient te voldoen. Het gaat om een toezichtplan voor het bevoegde gezag in het kader van het Besluit bodemkwaliteit. In deze gevallen zal het gaan om een Waterschap of Rijkswaterstaat. De criteria zijn **niet** opgesteld voor andere bevoegde gezagen in het kader van bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, grondwater of bouwverordening. De minimum criteria zijn voor het Bbk bevoegde gezag een format om te komen tot een toezichtplan.

Door middel van het opstellen van de minimum criteria wordt beoogd om inzicht te geven in de handavingsinspanning van het bevoegde gezag. Hiernaast wordt ook beoogd om het juiste toezicht effectief, efficiënt en op het juiste moment in te zetten. Er zijn 9 punten benoemd die dienen te worden behandeld bij het opstellen van een toezichtplan. Bij de punten zijn voorbeelden gegeven om een beeld te geven voor de invulling. Aangeraden wordt om in het toezichtplan met checklisten te werken zodat verschillende handhavers uniform en eenduidig te werk gaan. Het toezichtplan gaat er vanuit dat het voortraject en het beoordelen van de melding op een goede en juiste wijze is verlopen.

Minimumcriteria

1. Omschrijving van de zandwinplas
 - a. situatie en ligging
 - b. historie
 - c. gevoeligheden (in relatie tot de omgeving)
 - d. omschrijving activiteit
 - e. gegevens initiatiefnemer, eigenaar en toepasser
 - f. gegevens contactpersoon bevoegd gezag
 - g. eventuele handavingshistorie
 - h. eventuele nadere eisen?
 - i. eventueel specifiek beleid vanuit de waterbeheerder
 - j. herkomst grond en bagger
2. Overzicht na te leven eisen.
3. Reguliere controle
 - a. Hoeveel reguliere toezichtbezoeken per jaar
4. Omschrijving risicovolle momenten benoemen (risicoanalyse)
 - a. Bijvoorbeeld (niet limitatief):
 - i. aanleg
 - ii. toepassen/opslaan en herkomst bagger/grond
 1. nutriëntenlast
 2. bodemvreemd materiaal, grove delen
 - iii. onderhoud apparatuur
 - iv. afdekken met schone laag
 - v. vultijd
 - vi. beëindiging activiteit
 - vii. invulling zorgplicht en werkwijze
 - viii. enz...
5. Perioden benoemen wanneer risicovolle activiteiten plaatsvinden
6. Aandachtspunten bij de risicovolle activiteiten
 - a. Bijvoorbeeld:
 - i. moet er gemeld worden
 - ii. welke maatregelen moeten worden getroffen
 - iii. monitoring (KRW, actiewaarden, nalevering)

7. Welk toezicht wordt ingezet op welk (risico)moment
 - a. Controle ter plaatse (onaangekondigd)
 - b. Administratieve controle (bijv. jaarlijks bij controle op behalen van de vultijd, transportgegevens)
 - c. Observatie (bijv. vrachten en administratie vergelijken, controle herkomst)
 - d. Monsterneming (bijv. steekproefsgewijs partijen of troebelheid controleren)
 - e. milieuvlucht (dmv chronologisch zicht houden op de ontwikkelingen “rondom” de zandwinplas)
8. Benoemen van andere bevoegde gezagen
 - a. samenwerking en ketenhandhaving
 - b. contactgegevens andere bevoegde gezagen
 - c. gemaakte afspraken
9. Op welke wijze worden overtredingen afgehandeld
 - a. LOM strategie
 - b. Specifiek handhavingsbeleid

Bijlage 7: Lopende initiatieven

Voor lopende initiatieven gelden de regels en de zorgplicht van het Bbk. Voor deze initiatieven wordt in de Circulaire geadviseerd om te handelen overeenkomstig de procedure in deze bijlage.

1. Wanneer de herinrichting reeds in uitvoering was (een melding op grond van het BsB (overgangsregeling) c.q. Bbk door bevoegd gezag is ontvangen en de eerste partij grond of baggerspecie is toegepast) op het moment van publicatie van de ‘checklist voor verondieping van zandwinplassen’, d.d. 22 juli 2009, kan het doorlopen van deze checklist achterwege blijven.
2. Een herinrichting die na 22 juli 2009 is gemeld dient aantoonbaar onderstaande checklist te doorlopen. Dit geldt tot het moment waarop de ‘Circulaire herinrichting diepe plassen’ is vastgesteld door de staatssecretaris van I&M. Na dit moment wordt een initiatief als nieuw initiatief aangemerkt.

Geadviseerd wordt om onderstaande checklist met aandachtspunten door te lopen in een overleg tussen initiatiefnemers, eigenaren, beheerders en decentrale overheid. Het is aan het lokale bevoegd gezag om hier maatwerk voor te vinden. Deze handreiking biedt een goede basis voor dit overleg en voor een groot deel voldoende handvatten om na het doorlopen van de checklist zo nodig aanvullende afspraken te maken over uitvoering en beheer.

De procedures voor de voorbereiding van een initiatief, zoals de democratische procedure die in hoofdstuk 3 van deze handreiking, de toets op nuttigheid en functionaliteit, en de verplichting tot opstellen van een inrichtingsplan, zijn logischerwijs niet van toepassing op lopende initiatieven, die voldoen aan de definitie in bijlage 1.

Geadviseerde checklist met aandachtspunten:

- Monitoring kwaliteit grond- en/of oppervlaktewater
- Ontwerp, kwaliteit en wijze van aanbrengen van afdeklaag
- Ecologische en ecologie ondersteunende parameters
- Omgaan met bodemvreemd materiaal in partijen grond en baggerspecie
- Beheer na realisatie
- Zorg voor kwetsbare objecten (focus op natuur en waterwinning)
- Communicatie naar of participatie van omwonenden, beoordeling noodzaak voor aanpassing van de wijze waarop dat plaatsvindt
- Is toezicht en handhaving door bevoegd gezag voldoende
- Mogelijke bedrijfseffecten (aanvullende kosten) van aanvullende maatregelen

Ten overvloede wordt er op gewezen dat de initiatiefnemer altijd de verantwoordelijkheid heeft te voldoen aan de zorgplicht. Het bevoegd gezag (waterbeheerder) ziet daar op toe. Indien er bij de waterbeheerder concrete aanwijzingen zijn dat er voor een lopend initiatief een heroverweging moet plaatsvinden, dan kan de waterbeheerder aan de initiatiefnemer aangeven hoe zij deze invulling van de zorgplicht graag ziet (zie ook de toelichting op artikel 7 van het Bbk op dit punt), door bijvoorbeeld te wijzen op deze handreiking. Het bevoegd gezag betreft bij deze heroverweging tevens de volgende aspecten: hetgeen eerder is toegestaan, bekende monitoringsresultaten, reeds gedane investeringen en mogelijke schade voor de initiatiefnemer.

Bijlage 8: Juridische aspecten herinrichting diepe plassen

Deze bijlage bevat aanvullende informatie omtrent de juridische kaders voor het herinrichten van diepe plassen. Dit omvat:

- de Europese eisen van Kaderrichtlijn water (KRW) en Grondwaterrichtlijn (GWR)
- de implementatie daarvan in de nationale regelgeving
- advies van de commissie Verheijen m.b.t. uitzondering GWR.

1. Algemene vereisten van KRW en GWR

De Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn (GWR) verplichten de lidstaten tot het stellen van doelen voor oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen en het opstellen van maatregelpakketten om deze doelen te realiseren. De richtlijnen zijn gericht op het voorkomen en beperken van verontreiniging alsmede bescherming, verbetering en herstel van oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen. De doelstellingen kunnen onder voorwaarden worden gefaseerd of verlaagd (m.n. indien onevenredig kostbaar of technisch onhaalbaar). Daarnaast staan beide richtlijnen onder bepaalde voorwaarden emissies en (tijdelijke) verslechtering van de toestand van een waterlichaam toe.

Voor de KRW en GWR vindt toetsing van de chemische en ecologische doelen plaats op het niveau van het oppervlaktewaterlichaam of grondwaterlichaam. Een bepaalde lokale of tijdelijke verslechtering is onder voorwaarden toegestaan als het waterlichaam als geheel maar in dezelfde beoordelingsklasse blijft (vereiste van geen achteruitgang van de toestand). Voor oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen is het doel de goede toestand. Voor grondwaterlichamen mag tevens geen significant stijgende trend (in de concentratie van een stof) plaatsvinden.

Naast de vereisten t.a.v. de toestand op grondwaterlichaam niveau gelden verplichtingen tot het voorkomen of beperken van lokale inputs (inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater) ("prevent and limit").

Op de verplichtingen ten aanzien van oppervlaktewater en grondwater wordt hierna verder ingegaan.

Oppervlaktewater

In de bepalingen van de KRW t.a.v. oppervlaktewater staan de begrippen "prioritaire stof" en "prioritaire gevaarlijke stof" centraal. Prioritaire stoffen zijn stoffen bepaald overeenkomstig artikel 16, tweede lid, van de KRW en vermeld in bijlage X KRW. Daartoe behoren ook de prioritaire gevaarlijke stoffen. De lijst van prioritaire (gevaarlijke) stoffen wordt regelmatig (vierjaarlijks) getoetst en geactualiseerd overeenkomstig het tijdschema van artikel 16 van de KRW.

Op grond van artikel 4, eerste lid, onder a, sub iv, KRW dienen lidstaten in het kader van de op te stellen maatregelprogramma's de nodige maatregelen ten uitvoer te nemen met de bedoeling de verontreiniging door prioritaire stoffen geleidelijk te verminderen en emissies, lozingen en verliezen van prioritaire gevaarlijke stoffen¹¹ stop te zetten of geleidelijk te beëindigen. Hiervoor is geen harde einddatum gesteld. Ook zijn de reguliere mogelijkheden tot uitstel en doelverlaging van de KRW van toepassing, met de daarvoor geldende voorwaarden. Daarnaast gelden op grond van bijlage V van de KRW verplichtingen om de verontreiniging door andere dan prioritaire stoffen op een aanvaardbaar niveau te brengen en geldt een algemene verplichting tot het voeren van bronbeleid ter reductie van verontreiniging van het oppervlaktewater.

Grondwater

In de bepalingen van KRW en GWR t.a.v. grondwater staan de begrippen "verontreinigende stoffen" en "gevaarlijke stoffen" centraal. Een verontreinigende stof is volgens de KRW "iedere stof die tot verontreiniging kan leiden" en dan met name de stoffen die (indicatief) in bijlage VIII van de KRW genoemd worden (zoals halogeenvverbindingen, fosforverbindingen, zware metalen, carcinogene stoffen, bestrijdingsmiddelen etc). Alle gevaarlijke stoffen zijn ook verontreinigende stoffen, maar verontreinigende stoffen zijn niet altijd gevaarlijk. Ingevolge artikel 4, eerste lid, onder b, sub i, KRW en artikel 6 GWR dienen lidstaten in het kader van het daartoe op te stellen

¹¹ UK tekst.

maatregelprogramma maatregelen te nemen die de inbreng van gevaarlijke stoffen in het grondwater voorkomen (gevaarlijke stoffen) of beperken (niet-gevaarlijke verontreinigende stoffen). Gevaarlijke stoffen zijn volgens de KRW "toxische, persistente en bioaccumuleerbare stoffen of groepen van stoffen, en andere stoffen die aanleiding geven tot evenveel bezorgdheid". De lidstaten dienen in beginsel zelf te bepalen wat gevaarlijke stoffen zijn. Daarbij dienen de lidstaten in het bijzonder rekening te houden met gevaarlijke stoffen die behoren tot families en groepen verontreinigende stoffen, genoemd in bijlage VIII, onder punt 1 tot en met 6, van de KRW (indicatieve lijst van de belangrijkste verontreinigende stoffen).

Binnen de hiervoor gegeven kaders is het dus aan de lidstaten om ter uitvoering van de GWR vast te stellen welke verontreinigende stoffen gevaarlijk zijn en waarvan de inbreng moet worden voorkomen en welke stoffen wel verontreinigend maar niet gevaarlijk zijn en waarvan de inbreng dus moet worden beperkt. Ook de Europese Guidance over inbreng doet overigens geen nadere voorstellen over welke stoffen bij welke categorie horen.

Voor gevaarlijke stoffen in de zin van art. 6 GWR geldt de eis alle mogelijke maatregelen te nemen met de bedoeling om de inbreng van die stoffen in het grondwater te voorkomen. Voor niet-gevaarlijke verontreinigende stoffen geldt het vereiste de inbreng daarvan in het grondwater te beperken. Bij het toetsen van projecten op de emissie van niet-gevaarlijke verontreinigende stoffen naar het grondwater is van belang tot welke hoeveelheid de emissie beperkt moet worden. Ingevolge de EU "Guidance¹² on preventing or limiting direct and indirect inputs" worden daarbij volgende aspecten betrokken:

1. een acceptabel concentratieniveau in het grondwater;
2. de afstand van de bron en receptor waarop dat concentratieniveau bereikt moet zijn gewaarborgd;
3. het volume grondwater waarin het effect van de emissie moet worden beschouwd;
4. de tijdschaal waarop het effect van de emissie moet worden beschouwd.

Uitzonderingsmogelijkheden KRW en GWR

KRW en GWR bevatten in de eerste plaats een algemene uitzonderingsmogelijkheid t.a.v. de verplichting om door middel van maatregelen de gestelde waterkwaliteitsdoelen te halen: uitstel (faseren) of verlagen van de doelstellingen. Een beroep op deze uitzonderingen is mogelijk in geval van onevenredige kosten van maatregelen of technisch onhaalbaarheid van maatregelen.

De GWR bevat daarnaast specifieke uitzonderingsmogelijkheden (art. 6, derde lid). Deze houden in dat onder voorwaarden van het nemen van maatregelen ter voorkoming of beperking van inbreng worden afgezien en dat de inbreng van stoffen in het grondwater dus in die gevallen kan worden toegestaan. Het gaat hierbij o.a. om verontreinigingen in een zodanig kleine omvang dat de achteruitgang van de kwaliteit van het ontvangende grondwater uitgesloten is (derde lid, sub b) of verontreinigingen die het resultaat zijn van ingrepen in het oppervlaktewater ten behoeve van overstromingen, droogte en beheer van vaarwegen en water (sub f). Bij het herinrichten van diepe plassen conform Bbk en Handreiking komt een beroep op deze uitzonderingsmogelijkheden in principe niet aan de orde. Dit wordt hierna, onder 2, toegelicht.

Beschermde gebieden

KRW en GWR verplichten tot het beschermen van kwetsbare gebieden. De KRW kent de term kwetsbare gebieden niet, maar kent wel gebieden die extra bescherming behoeven. Dit zijn alle gebieden die zijn aangewezen als bijzondere bescherming behoevend in het kader van specifieke communautaire wetgeving om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van habitats en rechtstreeks van water afhankelijke soorten.

De KRW omvat de volgende soorten beschermde gebieden:

- i) gebieden die overeenkomstig artikel 7 zijn aangewezen voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water;
- ii) gebieden die voor de bescherming van economisch significante in het water levende planten- en diersoorten zijn aangewezen;
- iii) waterlichamen die als recreatiewater zijn aangewezen, met inbegrip van de gebieden die als zwemwater overeenkomstig Richtlijn 76/160/EEG zijn aangewezen;

¹² Een Europese Guidance heeft het karakter van een (niet bindende) richtlijn.

iv) nutriëntgevoelige gebieden, met inbegrip van die welke overeenkomstig Richtlijn 91/676/EEG (*nitraatrichtlijn*) zijn aangewezen als kwetsbare zones en gebieden die overeenkomstig Richtlijn 91/271/EEG (*richtlijn stedelijk afvalwater*) zijn aangewezen als kwetsbare gebieden;

v) gebieden die voor de bescherming van habitats of van soorten zijn aangewezen, wanneer het behoud of de verbetering van de watertoestand bij de bescherming een belangrijke factor vormt, met inbegrip van de relevante, in het kader van de Richtlijnen 92/43/EEG en 79/409/EEG (*Vogel- en Habitatrichtlijnen*) van de Raad aangewezen Natura 2000-gebieden.

Artikel 6 van de KRW bepaalt dat er een register aangelegd moet worden van de beschermde gebieden. Het register van beschermde gebieden moet voortdurend gevolgd en bijgewerkt worden. In Nederland is er voor gekozen om één nationaal register beschermde gebieden aan te leggen waarin de gebieden opgenomen zijn voor het Nederlandse deel van de internationale stroomgebiedsdistricten Eems, Rijn, Maas en Schelde. Alleen communautair beschermde gebieden zijn opgenomen in het register. Het register is te vinden op www.kaderrichtlijnwater.nl.

2. Implementatie van KRW en GWR in nationale wetgeving

Algemeen

De KRW en GWR zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving, onder andere in de Waterwet (Wtw), Wet milieubeheer (Wm), Wet bodembescherming (Wbb) en de daarop gebaseerde besluiten, zoals het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) en het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (Bkmw 2009).

De KRW en GWR-doelstellingen en milieukwaliteitsnormen die in Nederland worden gehanteerd voor het waterkwaliteitsbeleid, voor zover relevant voor het herinrichten van diepe plassen, zijn vastgelegd in de Waterwet, het Bkmw 2009, het Bbk en de water(beheer)plannen van de oppervlaktewater- en grondwaterbeheerders. De chemische normering sluit voor een groot aantal stoffen aan bij de voor prioritaire stoffen door de Europese Commissie gekozen methodiek. Voor die stoffen waarvoor nog geen KRW-normen zijn vastgesteld wordt vooralsnog aangesloten bij het zogenoemde Maximaal Toelaatbaar Risico (MTR). Het gaat hierbij om normen voor de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen en een beperkt aantal normen voor grondwater. De KRW kent geen aparte normen voor de waterbodembodemkwaliteit.

Uitzonderingsmogelijkheden KRW en GWR

Zoals onder 1 vermeld kan onder voorwaarden op grond van de KRW en GWR van het nemen van maatregelen worden afgezien. De uitzonderingen en voorwaarden die gelden om hier een beroep op te mogen doen op basis van KRW zijn opgenomen in het Bkmw 2009. Daarnaast bestaat het voornemen om de specifieke uitzonderingen en voorwaarden van de GWR om hier een beroep op te mogen doen op te nemen in het Waterbesluit.

Besluit bodemkwaliteit

De eisen van KRW en GWR werken via de toepassing van het Bbk door naar alle nuttige toepassingen van grond en baggerspecie in oppervlaktewaterlichamen, ook de wateren kleiner dan 50 ha. Voor de toepassing van andere regelingen, zoals die voor waterkwaliteit, is dit ook uitgangspunt¹³. De genoemde wet- en regelgeving stelt niet alleen kaders en eisen maar vormt tevens onderdeel van het maatregelpakket. Deze wet- en regelgeving bevat tezamen met de waterplannen de kaders en maatregelen waarmee Nederland invulling geeft aan de verplichting emissies te voorkomen en te beperken en zorg te dragen voor bescherming, verbetering en herstel.

¹³ Bij de implementatie van de KRW heeft Nederland in overeenstemming met de richtlijnen ('guidances') behorende bij de KRW er voor gekozen om kleine wateren, dat wil zeggen stroompjes met een stroomgebied kleiner dan 10 km² of wateren met een oppervlakte kleiner dan 50 hectare niet tot een waterlichaam te rekenen. Dit is gedaan om pragmatische redenen. De monitoringspunten waarop de rapportage aan de EU is gebaseerd liggen vooral in de grotere wateren en niet in de haarvaten van het systeem. Dit wil niet zeggen dat aan de kleinere wateren geen doelen zijn gesteld. Dit wordt aan de waterbeheerder overgelaten. In het Nationaal Waterplan is opgenomen dat de getalswaarden voor de doelstellingen van de KRW zoals deze staan aangegeven in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw 2009) ook voor deze wateren als vertrekpunt gelden.

Het Bbk stelt milieuhygiënische randvoorwaarden aan de toepassing van bouwstoffen, grond en baggerspecie ter bescherming van de (water)bodem, grondwater en het oppervlaktewater en vormt een maatregel in de zin van de GWR. Dit wordt hierna toegelicht. Wordt niet aan deze randvoorwaarden voldaan, dan is toepassing conform het Bbk niet toegestaan en is sprake van het lozen of storten van afvalstoffen, waarvoor andere (stringentere) regimes en eisen gelden (op basis van de Waterwet, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en Wet milieubeheer).

Herinrichten diepe plassen

Voor het herinrichten van diepe plassen zijn relevant de milieuhygiënische randvoorwaarden (normstelling) voor nuttige toepassingen en de verplichting tot maatregelen gericht op bescherming, herstel en verbetering van de kwaliteit van waterlichamen. Het Bbk vormt een maatregel in de zin van KRW en GWR. Bij het afleiden van de normen zoals gesteld in het Bbk is uitgegaan van de KRW-doelstellingen voor prioritair en overige stoffen. Deze normen zijn zo gekozen, dat in het bovenliggende oppervlaktewater in beginsel geen normoverschrijding optreedt. Voor onderliggend grondwater is naast het halen van normen ook het voorkomen of beperken van nieuwe inbreng vereist. Uitgangspunt voor het grondwater is dat de Bbk-normering zodanig streng is er geen normoverschrijding in grondwater optreedt en tevens geen trend die moet worden omgekeerd, de grens ligt op 90% van de norm.

In de Stroomgebiedbeheerprogramma's (SGBP's) en het Nationaal Waterplan (NWP) is aangegeven op welke wijze in Nederland de input van verontreinigende stoffen wordt beperkt. De herinrichting van diepe plassen conform het Bbk en de Handreiking geeft invulling aan de verplichtingen van de richtlijnen met betrekking tot bescherming, herstel en verbetering van de kwaliteit van waterlichamen en het voorkomen van de inbreng van gevaarlijke stoffen en beperken van de inbreng van verontreinigende stoffen.

Rijkswateren

In de Handreiking is gekozen voor specifiek beleid voor de diepe plassen in het rivierengebied. Bij het herinrichten van diepe plassen is een beroep op de eerdergenoemde specifieke uitzonderingsmogelijkheden van de GWR in principe niet aan de orde. Bbk en Handreiking vormen een maatregel ter beperking van de input. Bij toepassing van gebiedseigen baggerspecie klasse A of B conform Bbk en Handreiking wordt de input van gebiedseigen verontreinigende stoffen beperkt conform de eisen van de GWR. Het nuttig toepassen van gebiedseigen baggerspecie in het kader van herinrichting van een diepe plas in het rivierengebied leidt in principe tot een vermindering van inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwaterlichaam. Er is sprake van een positief milieurendement als geen nieuwe inbreng van verontreiniging plaatsvindt maar de bestaande, over een groot gebied verspreide, verontreiniging bijeen wordt gebracht, waardoor de inbreng in het grondwaterlichaam per saldo wordt vermindert. Bij plassen in het rivierengebied zijn als gevolg van de herinrichting in het grondwaterlichaam als geheel niet meer verontreinigende stoffen aanwezig dan daarvoor. De verontreiniging is alleen niet meer verspreid over een groot gebied, maar wordt bijeengebracht in een diepe plas. De mogelijke effecten van de stoffen zijn na de ingreep op basis van de huidige stand van kennis gelijk of kleiner, bijv. als gevolg van een lagere beschikbaarheid (opgeloste stoffen), zodat het grondwater minder wordt bedreigd. In deze gevallen kan worden gesproken van stand still of verbetering voor het betreffende buitendijks gebied (milieurendementsbenadering).

De verwachte verspreiding van stoffen uit diepe putten naar de omgeving is gebaseerd op onderzoek en ervaringen in MER-procedures en vergunningverlening op grond van de Wet milieubeheer voor stortplaatsen voor baggerspecie, zoals IJsseloog, Slufter, Hollands Diep, Grensmaas en Maaswerken. Deze studies laten zien dat storten van baggerspecie in de putten op korte termijn (100 jaar) niet leidt tot overschrijding van streefwaarden in het grondwater op enige afstand (meters) van de stortplaats en in de toekomst (10.000 jaar) niet leidt tot enig risico voor mens of ecosysteem. Deze ervaring met het toetsingskader voor baggerdepots waarbij het gaat om zwaarder vervuilde baggerspecie dan de toepasbare baggerspecie (klasse A en B) maakt, dat ervan uit wordt gegaan door het bevoegd gezag dat er geen overschrijding van milieunormen zal optreden bij de gehanteerde grenswaarde voor Klasse B en Industrie.

Kortom: gebiedseigen baggerspecie met gehalten verontreinigende stoffen tot de maximale waarde klasse B kan in putten in Rijkswateren die niet in de nabijheid liggen van kwetsbare objecten nuttig worden toegepast waarbij wordt voldaan aan de GWR.

Tenslotte is niet uitgesloten dat er zich specifieke situaties kunnen voordoen waarbij ondanks toepassing van Bbk en Handreiking er (tijdelijk) sprake is of kan zijn van beperkte nieuwe "input" in een grondwaterlichaam. In het geval dat baggerspecie die niet direct in aanraking was met grondwater (bv. baggerspecie in de uiterwaarden) wordt toegepast in een diepe plas, en de baggerspecie komt daar wel in aanraking met grondwater, is mogelijk sprake van 'nieuwe input'. Er wordt weliswaar materiaal binnen het oppervlaktewaterlichaam verplaatst, maar er ontstaat mogelijk nieuwe input in het grondwaterlichaam. Deze input wordt met de regels van het Bbk en HR voldoende beperkt. De input heeft vanwege de beperkte omvang geen nadelige effecten voor de toestand van het grondwaterlichaam of de gebruiksfuncties ervan. De input wordt voldoende beperkt omdat de Bbk-normering zodanig streng is dat geen normoverschrijding in grondwater optreedt (geen trend die moet worden omgekeerd, de grens ligt bij 90% van de norm).

Het voorgaande sluit niet uit dat onder specifieke omstandigheden een beroep op een specifieke uitzonderingen van art. 6 GWR alsnog aan de orde kan komen.

Kwetsbare objecten

Bij het herinrichten van diepe plassen moet rekening worden gehouden met de functies van nabij gelegen kwetsbare objecten. De Commissie Verheijen noemt als kwetsbare objecten: (publieke) drinkwaterwinning en grondwaterafhankelijke natuur (zowel kwelgebieden als oppervlaktewater). Deze worden in de GWR genoemd. Met het toetsingskader in de Handreiking worden de kwetsbare objecten in principe afdoende beschermd. In specifieke gevallen kan gekozen worden voor gebiedsspecifiek beleid in een nota bodembeheer (besluit art. 45 Bbk) en kan een locatiespecifieke afweging worden gemaakt. Naast kwetsbare objecten moet ook rekening worden gehouden met:

- a. kwetsbare gebieden conform Bbk,
- b. beschermde gebieden conform KRW.

Ad a). kwetsbare gebieden conform Bbk

In het Bbk wordt bepaald (bij de procedure voor vaststellen van lokale maximale waarden in de nota bodembeheer) dat rekening moet worden gehouden met kwetsbare gebieden. Er is geen limitatieve lijst opgenomen welke gebieden dit zijn. Wel is aangegeven welke gebieden er in principe onder vallen. Dit zijn: natuurgebieden, drinkwaterwingebieden en beschermde gebieden die zijn aangewezen in een provinciale milieuverordening. Het betreft hier in ieder geval de gebieden die op grond van artikel 10 van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn aangewezen als beschermde natuurmonumenten en de op grond van artikel 10a van dezelfde wet aangewezen gebieden ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Alsmede de kerngebieden van de Ecologische Hoofdstructuur als bedoeld in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II, 1989/90, 21 149, nrs. 2-3) en de gebieden waarin particulier of agrarisch natuurbeheer plaatsvindt.

Ad b). beschermde gebieden conform KRW

De KRW kent de term kwetsbare gebieden niet, maar kent wel gebieden die extra bescherming behoeven. Dit zijn alle gebieden die zijn aangewezen als bijzondere bescherming behoevend in het kader van specifieke communautaire wetgeving om hun oppervlakte- of grondwater te beschermen of voor het behoud van habitats en rechtstreeks van water afhankelijke soorten. De KRW omvat de volgende soorten beschermde gebieden:

- i) gebieden die overeenkomstig artikel 7 zijn aangewezen voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water;
- ii) gebieden die voor de bescherming van economisch significante in het water levende planten- en diersoorten zijn aangewezen;
- iii) waterlichamen die als recreatiewater zijn aangewezen, met inbegrip van de gebieden die als zwemwater overeenkomstig Richtlijn 76/160/EEG zijn aangewezen;
- iv) nutriëntgevoelige gebieden, met inbegrip van die welke overeenkomstig Richtlijn 91/676/EEG (*nitraatrichtlijn*) zijn aangewezen als kwetsbare zones en gebieden die overeenkomstig Richtlijn 91/271/EEG (*richtlijn stedelijk afvalwater*) zijn aangewezen als kwetsbare gebieden;
- v) gebieden die voor de bescherming van habitats of van soorten zijn aangewezen, wanneer het behoud of de verbetering van de watertoestand bij de bescherming een belangrijke factor vormt, met inbegrip van de relevante, in het kader van de Richtlijnen 92/43/EEG en 79/409/EEG (*Vogel- en Habitatrichtlijnen*) van de Raad aangewezen Natura 2000-gebieden.

Indien voor een Natura 2000 gebied extra maatregelen nodig zijn, zoals een lokale maximale norm, wordt deze in het natuurbeheerplan voor het desbetreffende gebied als maatregel opgenomen. De herinrichting wordt, evenals voor waterkwaliteit, niet op (individueel) projectniveau getoetst aan de norm. Er wordt getoetst aan het desbetreffende natuurbeheerplan en de daarin opgenomen maatregelen.

Met het toetsingskader in de Handreiking worden de kwetsbare objecten in principe afdoende beschermd. In specifieke gevallen kan gekozen worden voor gebiedsspecifiek beleid in een nota bodembeheer (besluit art. 45 Bbk) en kan een locatiespecifieke afweging worden gemaakt.

3. Advies Commissie-Verheijen m.b.t. uitzondering GWR

Voor verondiepingen in buitendijks gebied (het rivierengebied) heeft de Commissie Verheijen geadviseerd om deze met het oog op mogelijk verhoogde uitspoeling expliciet als uitzondering aan te merken in de zin van artikel 6, lid 3, sub f van de GWR.

Zoals hiervoor onder "Rijkswateren" is toegelicht wordt bij verondiepingen met toepassing van het Bbk en de Handreiking aan de verplichting van Gwr tot voorkomen en beperken van de input van verontreinigende stoffen voldaan. Een beroep op de uitzonderingsmogelijkheden komt daarom in principe niet aan de orde, behoudens wellicht in specifieke situaties.